

Durum ve Tahmin

KÜMES HAYVANCILIĞI

2018

**T.C.
TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ**

**TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ
TEPGE**

**Durum ve Tahmin
KÜMES HAYVANCILIĞI
2018**

Zehra ÇİÇEKGİL

Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü
zehra.cicekgil@tarimorman.gov.tr

TEPGE YAYIN NO: 307
ISBN: 978-605-2207-22-2

© TEPGE
Her Hakkı Saklıdır.

Ekim 2018

İletişim:
Tarım ve Orman Bakanlığı Kampüsü
Üniversiteler Mahallesi
Eskişehir Yolu 9. Km, Lodumlu
Çankaya/ANKARA

Telefon: 0312 287 5833

Fax: 0312 287 5458

TEPGE'nin izni olmaksızın basılamaz, basılı veya elektronik materyal olarak çoğaltılamaz ve/veya dağıtılamaz.

Kaynak gösterilmek şartı ile alıntı yapılabilir.

Tablo ve grafiklerdeki rakamların bir bölümü desimalli kullanıldığından ara ya da alt toplamları genel toplamları ile farklılık gösterebilir.

Yayın içerisindeki istatistik veriler hazırlandığı dönemde ilgili kaynaklardan elde edilen yayınlanmış son veriler olup sonraki dönemlerde, yapılan güncellemelerden dolayı farklılıklar olabilir.

ÖNSÖZ

“Durum ve Tahmin Raporları” Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü (TEPGE) çalışmaları için bilgi ve veri tabanı oluşturmayı, sektörde ilgili kişi, grup ve kuruluşları bu gelişmelerden zamanında ve doğruya yakın olarak haberdar edip bilgilendirmeyi amaçlamaktadır. Bu çalışmada, kümes hayvancılığında bir önceki yıla ait üretim, kullanım (tüketim, ihracat, ithalat, fiyatlar ve yıl sonu stoklarında ortaya çıkan gerçekleştirmeler “Durum”, içinde bulunulan yıla ait gerçekleşen fakat tam netleşmeyen gelişmeler ise “Tahmin” adı altında sistematik olarak incelenmektedir. Bu incelemeler dünyadaki gelişmeler de dikkate alınarak yapıldığından, ürün grubu ile ilgili olarak dünya ülkelerindeki durum da gündeme getirilmektedir.

Kümes hayvancılığı, hayvancılık sektörünün en gelişmiş ve teknolojiye en açık sektörüdür. Aynı zamanda hayvansal protein açığının kapatılmasında dünyanın elindeki önemli alanlardan biridir. Üretiminin kolay ve hızlı olmasının yanında maliyetinin de düşük olması başlıca üstünlüklerindedir. Sağlıklı beslenme konusunda her geçen gün daha da duyarlı davranmaya başlayan tüketiciler kırmızı ete alternatif olarak, daha az yağlı ve daha ucuz olan kanatlı etlerine yönelmişlerdir. Son 20 yıldır bütün dünyada kanatlı eti üretimi ve tüketimi sürekli bir artış eğilimi göstermektedir. Dolayısıyla kümes hayvancılığı piyasasının izlenmesi ve gelişmelerin değerlendirilmesi gerekliliği de önem kazanmıştır.

Türkiye’de kümes hayvancılığı üretim dalında faaliyet gösteren ilgililer, istatistik verilerden başlayan yapısal ve ekonomik konuları içeren çok yönlü ve kararlı politikalar üretmek görevini üstlenmelidir. Enstitümüz tarafından hazırlanan “Kümes Hayvancılığı Durum ve Tahmin” raporunun güvenilir bir bilgi kaynağı olma özelliğine sahip olduğu düşünülmektedir. Bu raporun temel politikaların oluşturulması aşamasında önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Raporun hazırlanmasında emeği geçenlere teşekkür eder ve çalışmanın konu ile ilgili gelişmeler hakkında sistematik ve güvenilir bilgi kaynağı olma niteliği sağlamasını dilerim.

M. Cihad KAYA
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

<i>ÖZET</i>	iv
<i>DÜNYADADA DURUM</i>	1
Dünya Tavuk Eti Durum	1
Dünya Tavuk Yumurtası Durum	3
<i>DÜNYADA TAHMİN</i>	6
Dünya Tavuk Eti Tahmin	6
Dünya Tavuk Yumurtası Tahmin.....	9
<i>TÜRKİYE'DE DURUM</i>	11
Türkiye Tavuk Eti Durum	11
Dünya Tavuk Yumurtası Durum	14
<i>TÜRKİYE'DE TAHMİN</i>	17
Türkiye Tavuk Eti Tahmin	17
Türkiye Tavuk Yumurtası Tahmin.....	18

TABLolar

Tablo 1. Dünya tavuk eti arzı ve kullanımı (bin ton)	2
Tablo 2. Dünya tavuk yumurtası arzı ve kullanımı (bin ton)	5
Tablo 3. 2017 yılı Türkiye’de kümes hayvanı sayıları (bin adet)	11
Tablo 4. Türkiye tavuk eti arzı ve kullanımı (bin ton).....	13
Tablo 5. Türkiye tavuk yumurtası (sofralık) arzı ve kullanımı (bin ton).....	15
Ek Tablo 1. Dünya kanatlı eti ve yumurta üretimi (bin ton)	21
Ek Tablo 2. Ülkelere göre dünya tavuk eti üretimi (bin ton)	21
Ek Tablo 3. Ülkelere göre dünya tavuk yumurtası üretimi (bin ton)	22
Ek Tablo 4. Dünya kanatlı eti tüketimi (bin ton)	23
Ek Tablo 5. Ülkelere göre dünya tavuk eti ihracat miktarı (bin ton)	24
Ek Tablo 6. Ülkelere göre dünya tavuk eti ihracat değeri (milyon dolar)	24
Ek Tablo 7. Ülkelere göre dünya tavuk eti ithalat miktarı (bin ton)	25
Ek Tablo 8. Ülkelere göre dünya tavuk eti ithalat değeri (milyon dolar)	25
Ek Tablo 9. Ülkelere göre dünya tavuk yumurtası ihracat miktarı (bin ton)	26
Ek Tablo 10. Ülkelere göre dünya tavuk yumurtası ihracat değeri (milyon dolar)	26
Ek Tablo 11. Ülkelere göre dünya tavuk yumurtası ithalat miktarı (bin ton)	27
Ek Tablo 12. Ülkelere göre dünya tavuk yumurtası ithalat değeri (milyon dolar).....	27
Ek Tablo 13. Dünya tavuk eti ihraç fiyatları (\$/ton).....	28
Ek Tablo 14. Dünya üretici fiyatları (\$/ton)	28
Ek Tablo 15. Türkiye kümes hayvan sayıları (bin adet).....	29
Ek Tablo 16. Türkiye kesilen tavuk sayısı ile et ve yumurta üretimi	29
Ek Tablo 17. Türkiye kanatlı sektöründeki işletme ve kümes sayıları (adet).....	30
Ek Tablo 18. 2017 yılı bölgelere göre tavuk sayısı (bin adet).....	30
Ek Tablo 19. 2017 yılı illere göre tavuk sayısı (bin adet).....	31
Ek Tablo 20. 2017 Türkiye tavuk eti ihracat miktarı (ton).....	32
Ek Tablo 21. Türkiye tavuk eti ihracat değeri (bin dolar)	33
Ek Tablo 22. Türkiye tavuk yumurtası ihracatı (ton).....	34
Ek Tablo 23. Türkiye tavuk yumurtası ithalatı (ton).....	34
Ek Tablo 24. Ülkelere göre tavuk yumurtası ihracat miktarı (ton).....	35
Ek Tablo 25. Ülkelere göre tavuk yumurtası ihracat değeri (bin dolar).....	36
Ek Tablo 26. Ülkelere göre tavuk yumurtası ithalat miktarı (ton).....	37
Ek Tablo 27. Ülkelere göre tavuk yumurtası ithalat değeri (bin dolar).....	38
Ek Tablo 28. Türkiye kümes hayvancılığı üretici fiyatları (TL/baş, adet, kg).....	39
Ek Tablo 29. Türkiye tavuk eti ve yumurta tüketici fiyatları (TL/kg, adet).....	40
Ek Tablo 30. Türkiye ortalama kanatlı yem fiyatları (TL/ton).....	41
Ek Tablo 31. Türkiye’de kişi başına kanatlı eti (kg) ve yumurta tüketimi (adet/kişi).....	41
Ek Tablo 32. Türkiye mısır ve soya verileri (bin ton).....	41

GRAFİKLER

Grafik 1. 2016 yılı ülkelere göre dünya tavuk eti üretimi (milyon ton)	1
Grafik 2. 2016 yılı ülkelere göre dünya tavuk eti ihracatı (milyon dolar)	1
Grafik 3. Irak 2011-2016 pazar payları (%).....	2
Grafik 4. Ülkelere göre 2016 yılı kanatlı eti tüketimi (kg/yıl).....	3
Grafik 5. 2016 yılı dünya yumurta üretimi (%)	3
Grafik 6. 2016 yılı dünya yumurta ihracat değeri (%).....	4
Grafik 7. 2016 yılı dünya yumurta ithalat değeri (%).....	4
Grafik 8. Dünya tavuk eti ihraç fiyatları (\$/ton).....	5
Grafik 9. Dünya tavuk yumurtası üretici fiyatları (\$/ton)	6
Grafik 10. Dünya tavuk eti üretimi (bin ton)	6
Grafik 11. 2017 yılı dünya tavuk eti ihracat değeri (%).....	7
Grafik 12. 2017 yılı dünya tavuk eti ithalat değeri (%).....	9
Grafik 13. Dünya tavuk eti tüketimi (bin ton)	9
Grafik 14. Türkiye tavuk eti üretimi (bin ton)	12
Şekli 15. Türkiye tavuk eti ihracat miktarı (%).....	12
Grafik 16. Türkiye tavuk eti tüketimi (kg/kişi başı).....	12
Grafik 17. Türkiye yumurta ihracatı (bin ton).....	14
Grafik 18. Türkiye 2017 yılı yumurta ihracat miktarı (%).....	14
Grafik 19. Türkiye tavuk yumurtası (sofralık) tüketimi (adet/kişi başı).....	16
Grafik 20. Türkiye’de ortalama kanatlı yem fiyatları (TL/ton).....	17
Grafik 21. Türkiye’de tüketici fiyatları (TL/kg).....	17
Grafik 22. Tavuk eti tüketici fiyatı (TL/kg).....	19
Grafik 23. Yumurta tüketici fiyatı (TL/kg).....	19

ÖZET***Dünyada Durum (2016)***

- ✚ Dünya tavuk eti üretimi yaklaşık 107 milyon ton, arzı ise 119 milyon ton olarak gerçekleşti.
- ✚ Dünya tavuk eti ihracat miktarı 13 milyon ton olarak gerçekleşti.
- ✚ Dünya tavuk eti ithalat miktarı yaklaşık 12 milyon ton olarak gerçekleşti.
- ✚ Dünya yumurta üretimi yaklaşık 74 milyon ton, arzı ise 76 milyon ton olarak gerçekleşti.
- ✚ Dünya yumurta ihracat miktarı 2 milyon ton olarak gerçekleşti.
- ✚ Dünya yumurta ithalat miktarı yaklaşık 2 milyon ton olarak gerçekleşti.

Dünya Tahmin (2017)

- ✚ Dünya tavuk eti üretiminin yaklaşık 110 milyon ton, arzı ise 123 milyon ton olacağı tahmin ediliyor.
- ✚ Dünya tavuk eti ihracat miktarının yaklaşık 14 milyon ton olacağı tahmin ediliyor.
- ✚ Dünya tavuk eti ithalat miktarının 13 milyon ton olacağı tahmin ediliyor.
- ✚ Dünya yumurta üretiminin yaklaşık 75 milyon ton, arzı ise 78 milyon ton olacağı tahmin ediliyor.
- ✚ Dünya yumurta ihracat miktarının yaklaşık 2,3 milyon ton olacağı tahmin ediliyor.
- ✚ Dünya yumurta ithalat miktarının 2,2 milyon ton olacağı tahmin ediliyor.

Türkiye Durum (2017)

- ✚ Türkiye tavuk eti üretimi 2,1 milyon ton olarak gerçekleşti.
- ✚ Türkiye tavuk eti ihracatı 404 bin ton olarak gerçekleşti.
- ✚ Türkiye tavuk eti tüketimi 1,7 milyon ton, kişi başı tüketim ise 21,4 kg/kişi başı olarak gerçekleşti.
- ✚ Türkiye yumurta üretimi 1,2 milyon ton olarak gerçekleşti.
- ✚ Türkiye yumurta ihracatı 335 bin ton olarak gerçekleşti.
- ✚ Türkiye yumurta tüketimi 870 milyon ton, kişi başı tüketim ise 172 adet/kişi başı olarak gerçekleşti.

Türkiye Tahmin (2018)

- ✚ Türkiye tavuk eti üretiminin 2,2 milyon ton olacağı tahmin ediliyor.
- ✚ Türkiye tavuk eti ihracat miktarının 474 bin ton olacağı tahmin ediliyor.
- ✚ Türkiye yumurta üretiminin 1,2 milyon ton olacağı tahmin ediliyor.
- ✚ Türkiye yumurta ihracat miktarının 363 bin ton olacağı tahmin ediliyor.

DÜNYADA DURUM

Dünya Tavuk Eti Durum

Dünya kanatlı eti üretimi incelendiğinde; 2016 yılında tavuk etinin %89'luk bir paya sahip olduğu görülmektedir. Aynı yıl itibariyle kanatlı eti üretiminin %11'lik kısmını ise hindi, ördek, kaz ve beç tavuğu eti oluşturmuştur.

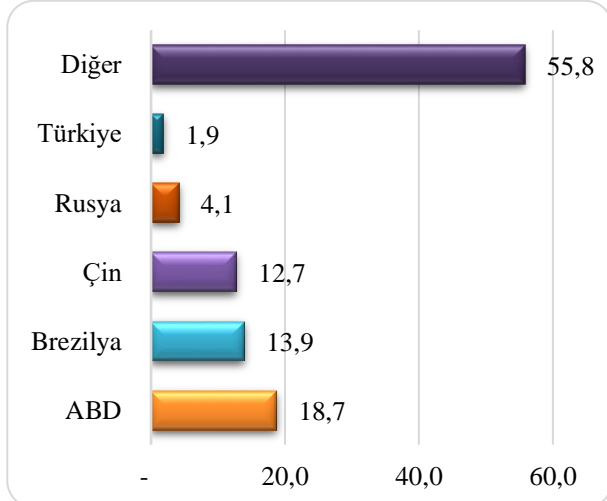
Dünya tavuk eti üretim miktarı artış gösterse de; 2014 yılının son aylarında başlayıp 2015 yılının ortalarına kadar etkisini gösteren yüksek patojenli kuş gribi nedeniyle 2015 yılı tavuk eti ihracatında düşüş görülmüştür.

Bazı ülkelerin ticaret kısıtlamaları getirmesi; özellikle dünya tavuk eti ihracatında ikinci büyük ülke olan ABD'nin sektör olarak sıkıntı yaşamasına neden olmuştur.

Dünya tavuk eti üretimi arttı

Dünya tavuk eti üretimi 2016 yılında, 2005 yılına göre %52 artarak, 107 milyon tona ulaşmıştır. Dünya tavuk eti üretimi ve ihracatında ABD ve Brezilya en büyük paya sahip ülkelerdir ve 2016 yılı itibariyle üretimin %17'si ABD, %13'ü Brezilya ve %12'si Çin olmak üzere toplam %42'si bu 3 ülke tarafından karşılanmıştır. Rusya ise üretimin %4'ünü karşılarken, Türkiye 2016 yılında 1,9 milyon ton tavuk eti üretimi ile 12. sırada yer almıştır.

Grafik 1. Ülkelere Göre Dünya Tavuk Eti Üretimi (milyon ton) (2016)

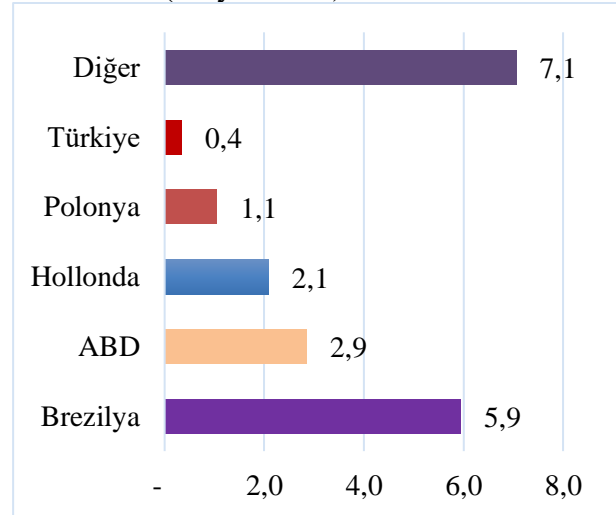
Kaynak: Ek Tablo 2

Dünya tavuk eti ihracatı arttı

Dünya tavuk eti ihracatı 2016 yılında bir önceki yıla göre %3, 2005 yılına göre ise %62 oranında artarak 13 milyon tona ulaşmıştır. Bu ihracatın yarısından fazlası (%54) Brezilya ve ABD tarafından karşılanmıştır. Tavuk eti üretiminde ikinci sırada yer alan Brezilya, ihracatta %30'luk payla lider konumdadır.

2016 yılı dünya tavuk eti ihracat değeri ise 19 milyar dolar civarında olup; ABD ve Brezilya %45'ini gerçekleştirmiştir. Diğer önemli ihracatçı ülkeler, %11 ile Hollanda, %5 ile Polonya ve %4 ile Hong Kong'dur. İhracat miktarı bakımından ilk sıralarda yer alan ülkelerin, ihracat değeri bakımından değişmediği görülmektedir. İhracat miktarı bakımından 7. sırada olan Türkiye ise, 351 bin dolar ihracat değeri ile 11. sırada yer almıştır (Ek Tablo 6).

Grafik 2. 2016 Yılı Ülkelere Göre Dünya Tavuk Eti İhracatı (milyar dolar)

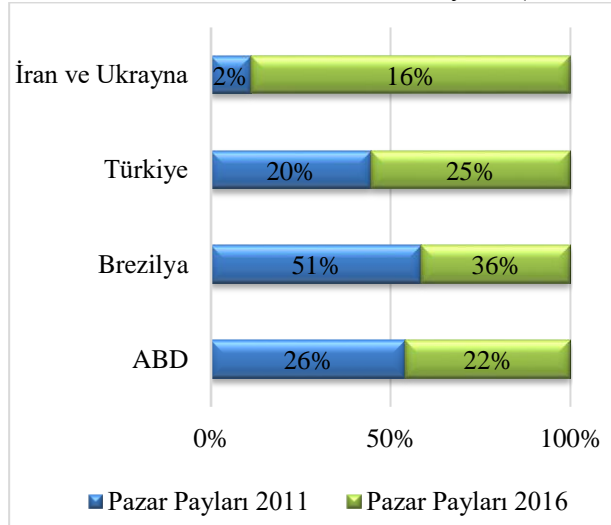
Kaynak: Ek Tablo 6

2016 yılında Brezilya üretiminin %28'ini, ABD ise %17'sini ihracata yöneltmiştir. Dolayısıyla Brezilya'da ihracat, tavuk eti sektörünün büyümesi ve canlılığı için kritik önem taşımaktadır. 2016 yılında, 2005 yılına göre ihracat değeri bakımından en fazla artışın Tayland, Belarus Türkiye ve Polonya'da olduğu görülmektedir. Bu ülkelerden ilk 10

içerisinde yer alan Tayland ve Türkiye'nin tavuk eti ihracat değeri, sırasıyla 2005 yılının 37 ve 11 katına çıkmıştır (Ek Tablo 6).

Dünya tavuk eti ihracatında lider konumunda olan ABD ve Brezilya, Irak'ın geleneksel tavuk eti tedarikçileridir. Ancak son yıllarda Türkiye, Ukrayna ve İran gibi tedarikçilerin artan rekabeti nedeniyle Brezilya başta olmak üzere bu iki ülkenin Irak pazar payları azalış göstermiştir (USDA, 2017a).

Grafik 3. Irak 2011-2016 Pazar Payları (%)

Kaynak: USDA, 2017a

Dünya tavuk eti ithalatı arttı

Dünyada 2016 yılında 12,3 milyon ton tavuk eti ithalatı gerçekleşmiştir. Bir önceki yıla göre tavuk eti ithalatında %2; 2005 yılına göre %66

oranında bir artış olmuştur. Aynı yıl itibariyle; Suudi Arabistan %7, Meksika %6, Hong Kong %6 ile dünya tavuk eti ithalatında ilk sıralarda yer almaktadır. Dünya tavuk eti ithalatında 4. sırada yer alan Çin'in 2016 yılı tavuk eti ithalatı 569 bin ton olup, bir önceki yıla göre %44 oranında artmıştır (Ek Tablo 7). Bu artışın sebebi 2016 yılı sonbaharından 2017 yılı yaz aylarına kadar devam eden kuş gripi (H7N9) salgınıdır. Bu salgın nedeniyle üretimin ve tüketici talebinin azalması; ithalatın önemli ölçüde artmasına yol açmıştır (USDA, 2017b).

Dünya tavuk eti ithalat değeri bakımından incelendiğinde; 2016 yılında yaklaşık 19,6 milyar dolara ulaşmış olup, ithalat miktarı bakımından 4. sırada yer alan Çin'in ikinci sıraya yükseldiği görülmektedir. İthalat miktarı bakımından 10. sırada yer alan İngiltere ise ithalat değeri bakımından 3. sırada yer almıştır (Ek Tablo 8).

Dünya tavuk eti tüketimi arttı

2016 yılı dünya tavuk eti arz ve kullanımı incelendiğinde 2010 yılına göre %22'lik bir artış gerçekleşmiştir. Bir önceki yıla göre %3 oranında artış gösteren tavuk eti kullanımı 2016 yılında yaklaşık 119 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Yıllar itibariyle dünya tavuk eti tüketimi sürekli artarak 2016 yılında 106 milyon tona ulaşmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Dünya tavuk eti arzı ve kullanımı (bin ton)

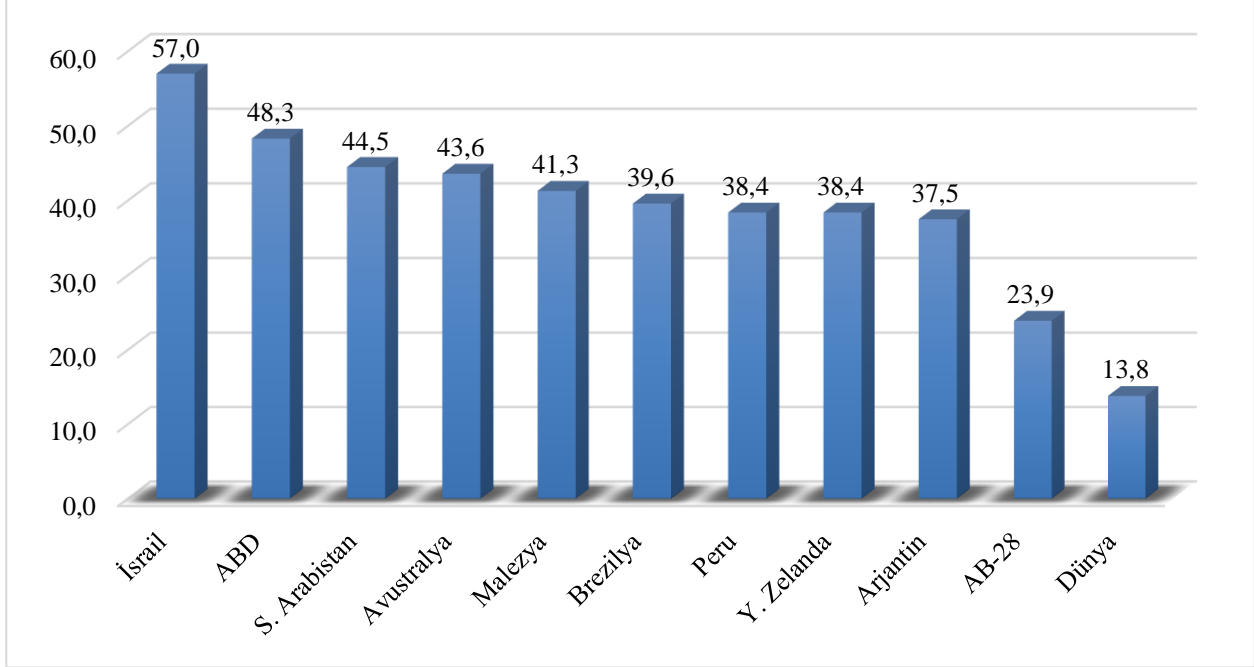
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 ¹	2018 ²
ARZ									
Üretim	87.206	90.876	94.083	97.600	100.670	103.801	107.143	110.254	113.408
İthalat	10.513	11.418	11.488	11.305	12.385	12.084	12.339	12.924	13.285
Top. Arz	97.719	102.294	105.571	108.905	113.055	115.885	119.482	123.178	126.693
KULLANIM									
İhracat	11.654	12.437	12.620	12.741	13.117	12.736	13.092	14.533	14.936
Tüketim ³	86.065	89.857	92.951	96.164	99.939	103.149	106.390	108.701	111.757
Top. Kul.	97.719	102.294	105.571	108.905	113.055	115.885	119.482	123.178	126.693

Kaynak: FAO, 2018 (Erişim tarihi, 04.07.2018) 1/ ithalat ve ihracat, Trade Map 2,3 /TEPGE Hesaplamaları

Dünyada 2016 yılı kişi başı kanatlı tüketiminde; 57 kg/yıl ile İsrail başı çekmektedir. İsrail'i 48,3 kg/yıl ile ABD, 44,5 kg/yıl ile Suudi Arabistan ve 43,6 kg/yıl ile

Avustralya takip etmektedir. AB'de 23,9 kg/yıl kişi başı kanatlı eti tüketilirken, dünya kişi başı tüketim ortalamasının 13,8 kg/yıl olduğu görülmektedir (Grafik 4).

Grafik 4. Ükelere Göre 2016 Yılı Kişi Başına Kanatlı Eti Tüketimi (kg/yıl)

Kaynak: Ek Tablo 4

Dünya Tavuk Yumurtası Durum

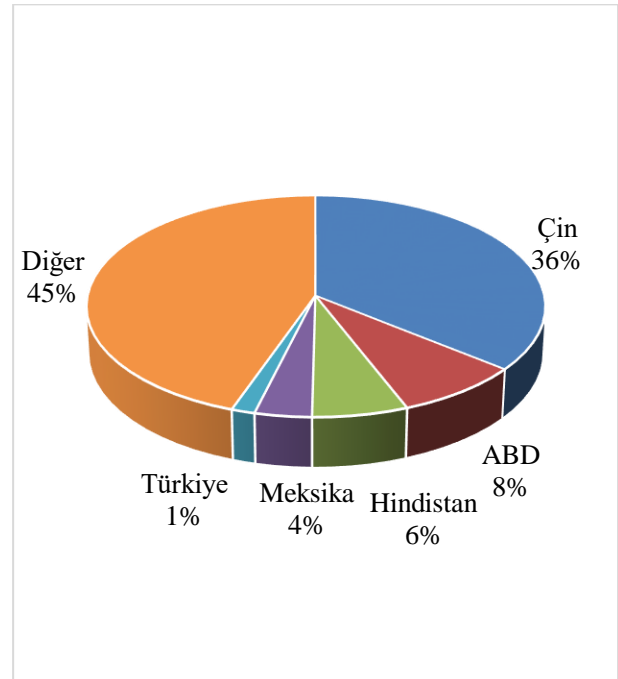
Dünya yumurta üretiminde yıllar itibariyle sürekli bir artış görülmüştür. Dünya yumurta ticareti ise 2014 yılında en yüksek seviyesine ulaşmış olup; sonraki 2 yıl kuş gribi nedeniyle azalış göstermiştir.

Dünya yumurta üretimi arttı

2016 yılında dünya tavuk yumurtası üretimi bir önceki yıla göre %1,7 artmıştır. 2005 yılına göre %30 oranında artan yumurta üretimi, 2016 yılında 74 milyon tona ulaşmıştır (Ek Tablo 1). Bu üretimin %36'sını tek başına karşılayan Çin 26,5 milyon ton ile en önemli yumurta üreticisidir. ABD ise toplam üretimin % 8'lik kısmını oluşturarak ikinci büyük yumurta üreticisi konumundadır. Hindistan ve Meksika diğer önemli yumurta üreticisi ülkelerdendir. Aynı yıl Türkiye, 1 milyon ton tavuk yumurtası üretimi ile dünyada 10. sırada yer almıştır. Bir önceki yıla göre yumurta üretiminde Çin %4,

ABD %5 ve Hindistan %6 oranında artış göstermiştir (Ek Tablo 3).

Grafik 5.2016 Yılı Dünya Yumurta Üretimi (%)

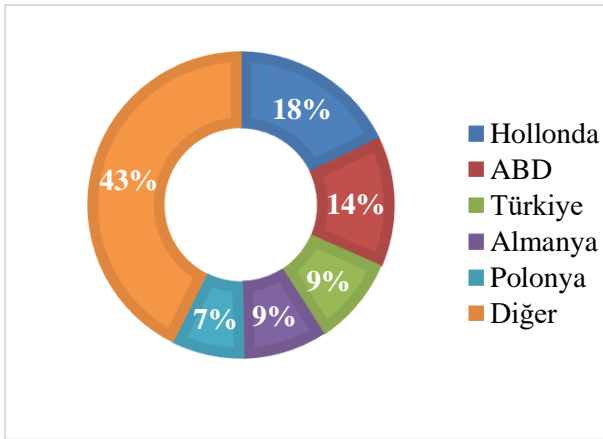
Kaynak: Ek Tablo 3

Dünya yumurta ihracatı azaldı

Dünyada tavuk yumurtası ihracat miktarı 2016 yılında bir önceki yıla göre %4 oranında azalmıştır. 2015 yılında meydana gelen yüksek patojenli kuş gribi salgınları nedeniyle azalan yumurta ihracat miktarı, 2016 yılında yaklaşık 2 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Bu ihracatın %18'ini karşılayan Hollanda, 350 bin ton yumurta ihracatı ile lider konumdadır. Dünya yumurta ihracatının %15'ini karşılayan Türkiye, 289 bin ton ihracat ile 2. sırada yer almaktadır. Diğer önemli ihracatçı ülkeler ise Polonya, Almanya ve ABD'dir. 2016 yılı ihracat miktarı bakımından, bir önceki yıla göre Hollanda %18 oranında düşüş yaşarken, Türkiye %33 oranında artış göstermiştir (Ek Tablo 9).

Ülkelerin yıllar itibariyle ihracat miktarları incelendiğinde; en büyük artışın Türkiye ve Ukrayna'da olduğu görülmektedir. Türkiye yumurta ihracatı 2005 yılının 27 katına, Ukrayna ihracat miktarı ise 23 katına ulaşmıştır (Ek Tablo 9).

Grafik 6. 2016 Yılı Dünya Yumurta İhracat Değeri (%)

Kaynak: Ek Tablo 10

Dünya yumurta ihracat değeri 3,9 milyar dolar ile 2014 yılında en yüksek seviyesine ulaşmış olup, 2016 yılında 3,1 milyar dolar ile bir önceki yıla göre %14 oranında azalmıştır. Dünya yumurta ihracat değeri açısından Hollanda liderliği korunurken, ihracat miktarı

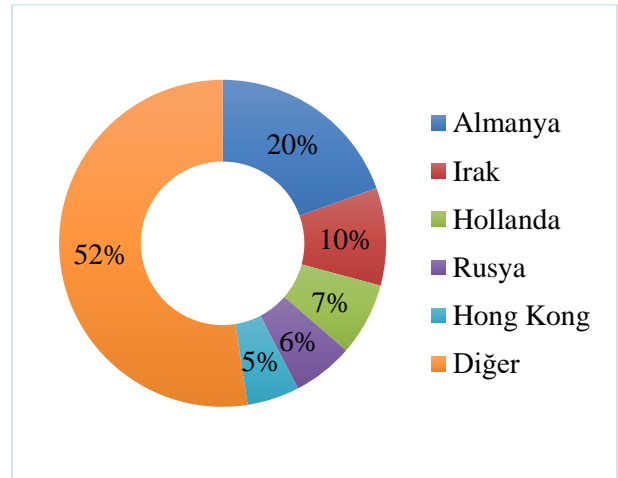
açısından 5. sırada olan ABD, 2. sıraya yükselmiştir (Ek Tablo 10).

Dünya yumurta ithalatı arttı

Dünyada yumurta ithalatı bir önceki yıla göre %5 oranında artarak, 2016 yılında yaklaşık 2 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Bu ithalatın %21'i Almanya, %13'ü Irak, %9'u Hollanda ve %7'si Hong Kong olmak üzere yarısı bu 4 ülke tarafından yapılmıştır. Bir önceki yıla göre Irak'ın yumurta ithalatı %39, Singapur'un %29 ve Fransa'nın %46 oranında artmıştır (Ek Tablo 11).

2016 yılı yumurta ithalat değeri 3 milyar dolar olup, Almanya %20 ile lider konumdadır. İthalat miktarı açısından 6. sırada yer alan Rusya ise 4.sırada yer almaktadır (Ek Tablo 12).

Grafik 7. 2016 Yılı Dünya Yumurta İthalat Değeri (%)

Kaynak: Ek Tablo 12

Dünya yumurta tüketimi arttı

2016 yılı dünya tavuk yumurtası arz ve kullanımı incelendiğinde 2010 yılına göre %15'lik bir artış gerçekleşmiştir. Bir önceki yıla göre %3 oranında artış gösteren yumurta kullanımı, 2016 yılında yaklaşık 76 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Yıllar itibariyle incelendiğinde, dünya yumurta tüketiminin sürekli artarak 2016 yılında 74 milyon tona ulaştığı görülmüştür (Tablo 2).

Tablo 2. Dünya tavuk yumurtası arzı ve kullanımı (bin ton)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 ¹	2018 ²
ARZ									
Üretim	64.241	65.498	67.097	68.501	70.117	71.946	73.890	75.460	76.936
İthalat	1.678	1.688	1.755	1.927	2.110	2.014	2.107	2.229	2.312
Toplam Arz	65.919	67.186	68.852	70.428	72.227	73.960	75.997	77.689	79.248
KULLANIM									
İhracat	1.826	1.809	1.821	1.976	2.094	2.074	1.991	2.318	2.643
Tüketim ³	64.093	65.377	67.031	68.452	70.161	71.888	73.878	75.371	76.605
Top. Kul.	65.919	67.186	68.852	70.428	72.227	73.960	75.997	77.689	79.248

Kaynak: FAO, 2018 (Erişim tarihi, 04.07.2018) 1/ tahmin (ithalat ve ihracat, Trade Map), 2,3 /TEPGE Hesaplamaları

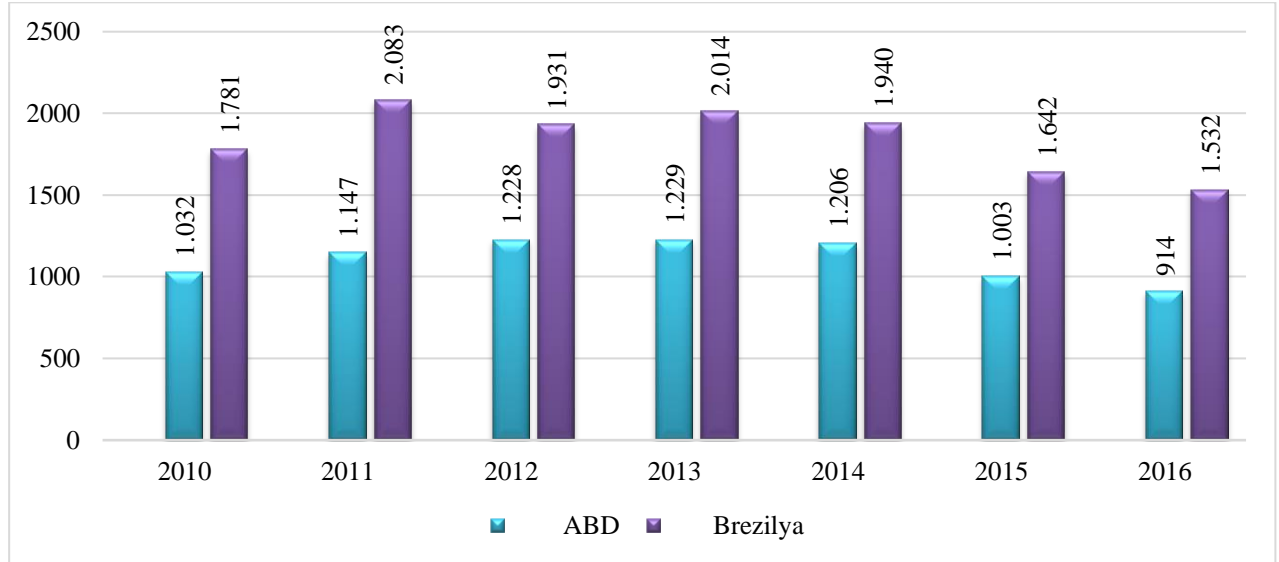
Dünya Fiyatları

2016 yılında en fazla Brezilya'da olmak üzere seçilmiş diğer ülkelerin tavuk eti üretici fiyatlarının düştüğü görülmektedir. Tavuk eti ihracatında lider olan Brezilya'nın tavuk eti üretici fiyatı, bir önceki yıla göre %28 oranında azalarak, 2016 yılında 1.422 \$/tona düşmüştür. ABD tavuk eti üretici fiyatı ise bir öncek yıla

göre %8 oranında azalarak, 1.467 \$/tona gerilemiştir (Ek Tablo 14).

Dünya tavuk eti ihracatında önde gelen iki ülkenin ihraç fiyatları incelendiğinde, ABD'nin fiyat avantajına sahip olduğu görülmektedir. 2016 yılında 914 \$/ton olan ABD ihraç fiyatı, bir önceki yıla göre %9, 1.532 \$/ton olan Brezilya ihraç fiyatı ise %7 oranında azalmıştır (Ek Tablo 13).

Grafik 8. Dünya tavuk eti ihraç fiyatları (\$/ton)

Kaynak: Ek Tablo 13

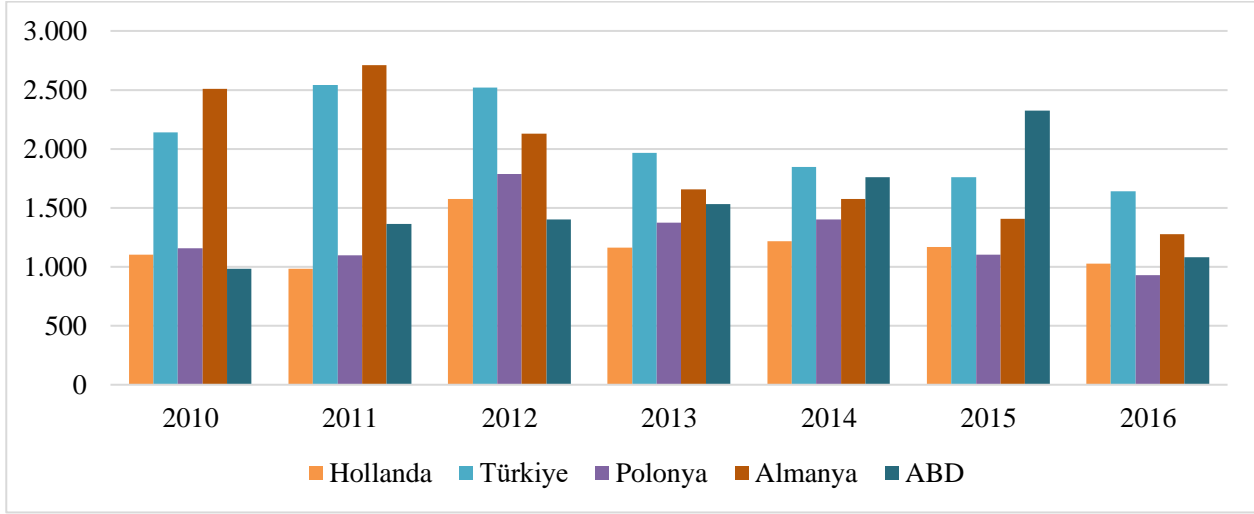
2016 yılında en fazla ABD'de olmak üzere seçilmiş ülkelerin yumurta üretici fiyatlarının genel olarak azaldığı görülmektedir. ABD'de bir önceki yıl kuş gribi salgını sonucu telef olan kanatlı hayvanların büyük bir çoğunluğunu yumurta tavukları oluşturmuştur. Bu durum 2015 yılında ABD'de yumurta üretici

fiyatlarını önemli oranda arttırmıştır (USDA, 2015). 2016 yılında ABD yumurta üretici fiyatı bir önceki yıla göre %54 oranında azalarak 1.079 \$/tona gerilemiştir. Yumurta ihracatında ilk sırada yer alan Hollanda'nın yumurta üretici fiyatı ise 1.026 \$/ton olup, fiyat avantajı açıkça görülmektedir. Yumurta ihracatında 2.sırada

olan Türkiye'nin yumurta üretici fiyatı bir önceki yıla göre %7 oranında azalarak 1.640 \$/ton olarak gerçekleşmiştir (Ek Tablo 14).

Türkiye üretici fiyatlarının son yıllarda azalış eğiliminde olması, doların TL karşısında değer kazanmasından kaynaklanmaktadır.

Grafik 9. Dünya tavuk yumurtası üretici fiyatları (\$/ton)

Kaynak: Ek Tablo 14

DÜNYADA TAHMİN

Dünya Tavuk Eti Tahmin

Asya, Afrika, Avrupa, Rusya ve ABD'de meydana gelen vakalar ile birlikte, 2016/17 kış sezonunda; dünya genelinde çok sayıda patojen kuş gribi (HPAI) salgını görülmüştür. Bu kuş gribi salgınlarına rağmen dünya tavuk eti üretimi ve ticaretinin 2017 yılında artması beklenmektedir (USDA, 2017a).

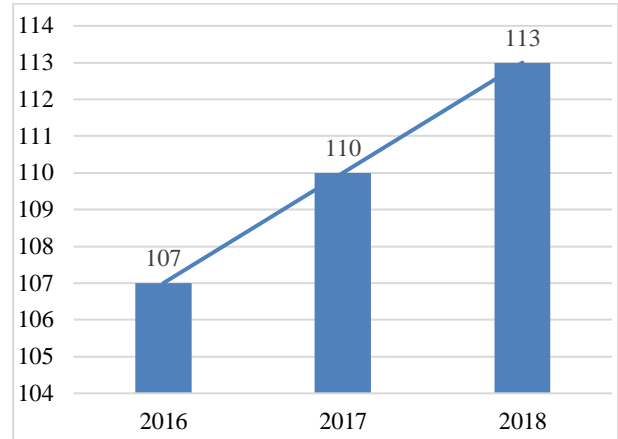
Dünya tavuk eti üretiminde artış olması beklenmektedir

Zaman Serisi Analizlerinden Çift Üstel Düzleştirme Metodu ile yapılan hesaplamalara göre; dünya tavuk eti üretiminin 2017 yılında %2,9 oranında artarak, 110 milyon ton olması beklenmektedir. Ayrıca USDA verilerinde ki artış oranının (%2) yakın olması; 2017 yılındaki artışı desteklemektedir. Kuş gribi salgınlarının büyümeyi kısıtlamasına rağmen, düşük maliyetli hayvansal proteinlere olan talebin artmaya devam etmesi; küresel tavuk eti üretiminin artmasını teşvik etmektedir.

2017 yılı kanatlı üretiminde ki artışın büyük bölümünün ABD, Brezilya, AB, Rusya,

Hindistan, Tayland ve Meksika'nın gerçekleştirmesi beklenmektedir (FAO, 2017).

Grafik 10. Dünya tavuk eti üretimi (bin ton)

Kaynak:Tablo 1, 2017-2018 (Tahmin)

2016/2017 yılında da kuş gribi salgınları dünya kümes hayvancılığını önemli ölçüde etkilemiştir. Çin'de kuş gribinin yayılmasının önlenmesi için, canlı kanatlı pazarı kapanmış ve ebeveyn stoklarında sıkıntı yaşanmasına neden olmuştur. Ebeveyn stoklarının sınırlı olması nedeniyle, Çin tavuk eti üretiminin düşmesi beklenmektedir. Kuş gribinin AB tavuk eti üretimi üzerinde ise sınırlı bir etkisi

görülmemektedir. Çin hariç tutulduğunda, dünyanın geri kalanında kanatlı üretiminde ki toplam büyümenin %2 civarında olması beklenmektedir (FAO, 2017).

ABD'de daha büyük tavuklar üretmeye ve üretim verimliliğini arttırmaya yönelik genetik gelişmeler, üretimi desteklemektedir. Bu durumun sonucu olarak, ABD'de 2017 yılında yaklaşık %2 artışla rekor üretim gerçekleşmesi beklenmektedir (USDA, 2018a).

Çin, tekrarlayan kuş gribi salgınları ile mücadele etmeye devam ederken; tavuk eti üretiminin 2017 yılında %6 oranında azalacağı tahmin edilmektedir. Brezilya, ABD, AB ve Hindistan'daki üretim artışlarının, Çin'deki bu düşüşü dengeleyeceği düşünülmektedir (USDA, 2017c).

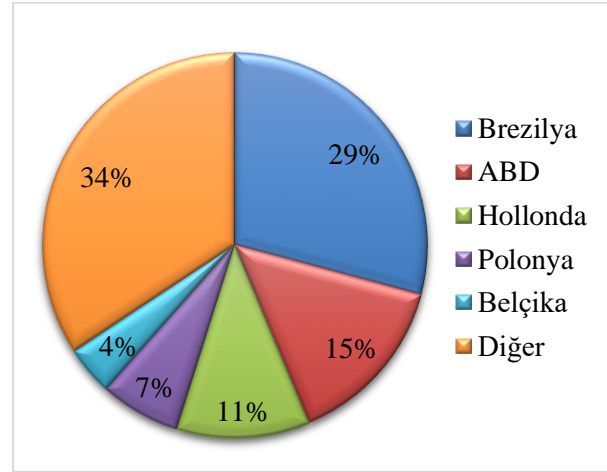
Zaman Serisi Analizi ile yapılan hesaplamalara göre; dünya tavuk eti üretiminin 2018 yılında %2,8 oranında artarak 113 milyon tona ulaşması beklenmektedir. USDA ise küresel üretim artışını, 2018'de %2 olarak öngörmektedir (USDA, 2018a). Başta ABD, Rusya Federasyonu, AB, Hindistan, Çin, Türkiye ve Brezilya olmak üzere tüm büyük üretici ülkelerin üretimin artacağı öngörülmektedir (FAO, 2018b).

2018 yılında düşük fiyatlı bol miktarda yem tedariki, küresel talep artışı ve yüksek patojenik kuş gribinin ortadan kalkması; ABD ve Brezilya'nın büyüme eğiliminde olduğunu göstermektedir. AB ve Hindistan'da ise iç talebin artması büyümeyi desteklemektedir. Çin'de kuş gribi kaynaklı kısıtlamalar, yem maliyetlerinin yüksek olması ve iç talebi yeniden canlandırma çabaları ile tavuk eti üretiminde 2 yıllık düşüşün ardından, hafif bir artış (%1) beklenmektedir. Bununla birlikte, çoğu büyük tedarikçinin kuş gribi ile ilişkili yasaklarından dolayı yeni genetik stok eksikliği yaşanmakta olup, bu durum genişlemeyi kısmen sınırlandırmaktadır (USDA, 2018a).

Dünya tavuk eti ihracatında artış olması beklenmektedir

Dünya tavuk eti ihracat miktarının 2017 yılında %11 oranında artarak, 14 milyon tona yükselmesi beklenmektedir (Ek Tablo 5). İhracat değerinin ise 22 milyar dolara ulaşacağı tahmin edilmektedir. Bu ihracat değerinin yarısından fazlasını Brezilya (%29), ABD (%14) ve Hollanda (%11) olmak üzere 3 ülkenin karşılaması beklenmektedir (Ek Tablo 6). İhracat miktarı açısından 7.sırada olan Türkiye ise, değer bakımından 12. sırada yer alması beklenmektedir.

Grafik 11. 2017 yılı dünya tavuk eti ihracat değeri (%)

Kaynak :Ek Tablo 6

Brezilya, ABD, AB ve Tayland önde gelen kümes hayvanı eti ihracatçıları olmaya devam ederken, 2017 yılında yapılan sevkiyatlardaki artışın çoğunun; ABD (+ %3,1), Türkiye (+ %33,6), Tayland (+ %10), Çin (+ %15), Rusya Federasyonu (+% 40,7) ve AB (+ %2,5) tarafından gerçekleştirilmesi beklenmektedir.

Dünya pazarlarında hazır ürünlere olan talep nedeniyle; Tayland'ın, özellikle Japonya'ya yaptığı kanatlı eti ihracatını arttırması beklenmektedir (FAO, 2018a).

AB tavuk eti ihracatının kuş gribi kaynaklı uygulanan ithalat yasaklarına rağmen; güçlü sektör yapısı ve yeni pazar bulma kapasitesiyle

2017 yılında genişlemesi beklenmektedir. Buna karşılık, Brezilya'nın ihracatının 2017 yılında Katarın bölgesel ticaret kısıtlaması ve Suudi Arabistan'ın uyguladığı ticari yasaklar nedeniyle (USDA, 2018a), hafif bir düşüş göstermesi beklenmektedir (FAO, 2018a).

2017 yılında küresel kuş gribi salgınlarının devam etmesi durumunda; salgından etkilenmeyen Brezilya'nın ürünlerine olan talebi arttıracığı ve Brezilya'nın ihracatta diğer ülkelere göre daha güçlü kalacağı tahmin edilmektedir. 2017 yılında özellikle Çin başta olmak üzere Asya'nın tavuk eti talebinin artmasıyla, ihracatta lider olan Brezilya'nın küresel tavuk eti ihracatındaki payının artacağı ve en büyük kazanca sahip olacağı tahmin edilmektedir (USDA, 2017a).

Suudi Arabistan, Brezilya'nın en büyük pazarı olup; 2017 yılında toplam ticaretin %15'ini oluşturması beklenmektedir. Ancak, 2017 yılında Brezilya'nın Suudi Arabistan ve BAE'ye yapılan tavuk eti ihracatının düşmesi, Mısır ve Irak'a yapılan ihracatın ise artması beklenmektedir (USDA, 2018a).

Brezilya'nın Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesine (MENA) yapılan tavuk eti ihracatı düzensiz olmakla beraber, önemli miktarda artış göstermiştir. MENA'nın Brezilya toplam tavuk eti ihracatının %43'ünü oluşturacağı tahmin edilmektedir. (USDA, 2018a).

Zaman Serisi Analizi ile yapılan hesaplama göre; dünya 2018 yılı tavuk eti ihracatının %3 artarak, 15 milyon tona ulaşacağı öngörülmektedir. Özellikle Japonya, Küba, Hong Kong, Angola, Irak ve Gana başta olmak üzere çeşitli pazarlardan gelen güçlü talep bu artışı desteklemektedir. USDA'ya göre ise 2018 yılı tavuk eti ihracatında beklenen artış %2 olarak öngörülmektedir (USDA, 2018a). Beklenen bu artış ile 2018 yılında dünya tavuk eti ihracatının maksimum seviyesine ulaşacağı öngörülmektedir.

Büyük ihracatçılar Brezilya ve ABD'nin artan üretimine rağmen, ticaretin önündeki engeller

ihracat artışını sınırlandırmaktadır. Yüksek patojenik kuş gribi kaynaklı kısıtlamalar nedeniyle ABD, Çin'e tavuk eti ticareti gerçekleştirememektedir. Katarın bölgesel ticaret kısıtlaması ve Suudi Arabistan'ın uyguladığı ticari yasaklar nedeniyle, tüm ihracatçılar için sevkiyatların zorlaşmasına sebep olacağı tahmin edilmektedir (USDA, 2018a).

Brezilya'nın tavuk eti ihracatının Suudi Arabistan ve Çin pazarları ile yaşadığı zorluklar nedeniyle, 2018 yılında sadece %1 oranında artması beklenmektedir. ABD ihracatının ise yaklaşık %3 oranında artacağı öngörülmektedir (USDA, 2018a).

Tayland tavuk eti ihracatının, Asya'daki güçlü talep ve Çin pazarının genişlemesine bağlı olarak %7 oranında artacağı öngörülmektedir. Ukrayna'nın sevkiyatlarının ise, Orta Doğu, AB ve Kuzey Afrika'nın talebi üzerine % 18 oranında artması beklenmektedir (USDA, 2018a).

Dünya tavuk eti ithalatının artması beklenmektedir

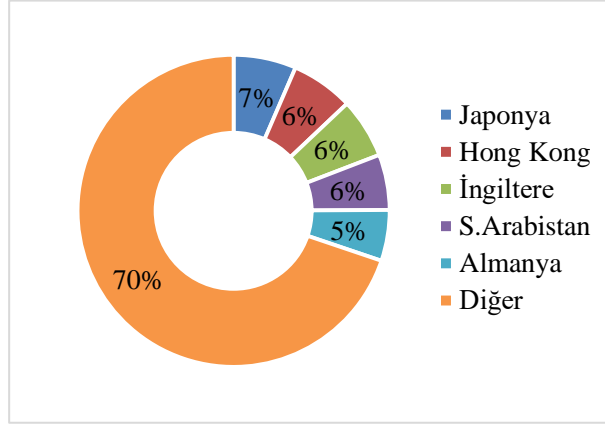
Dünya tavuk eti ithalatının 2017 yılında %5 oranında artarak 13 milyon tona ulaşması beklenmektedir (Ek Tablo 7). İthalat değerinin ise 21 milyar dolara ulaşacağı tahmin edilmektedir. Bu ithalat değerininin %25'ini başta Japonya olmak üzere sırasıyla; Hong Kong, İngiltere ve Suudi Arabistan'ın gerçekleştirmesi beklenmektedir (Ek Tablo 8).

Angola, Küba, Japonya, Irak ve BAE; 2017 yılında ithalat artışı beklenen ülkelerdir. Buna karşın; AB, Çin ve Vietnam'da kümes hayvanı ithalatının azalması beklenmektedir (FAO, 2018a).

2016 yılında lider olan Suudi Arabistan'ın ithalat miktarının 2017 yılında birçok faktöre dayalı olarak, %20 civarında azalması beklenmektedir. Bu faktörlerden bazıları; Suudi Arabistan tavuk eti üretiminin artması, yükselen Brezilya fiyatları ve yüzbinlerce

göçmenin ayrılması olarak gösterilmektedir (USDA, 2018a).

Grafik 12. 2017 yılı dünya tavuk eti ithalatı değeri (%)

Kaynak: Ek Tablo 8

2017 yılında Asya tavuk eti talebinin artacağı tahmin edilmektedir. Çin, 2017 yılında kuş gribi kaynaklı ticaret kısıtlamaları nedeniyle damızlık metaryal temininde sıkıntı yaşamaya devam etmektedir. Bu durumun sonucu olarak Çin tavuk üretimi, 2017 yılında daha da düşeceğinden, talebi karşılayamayacağı tahmin edilmektedir. Karşılanamayan talebin geçen yıl olduğu gibi, yüksek ithalatla sağlanması beklenmektedir.

Güney Kore tavuk eti sektörünün, meydana gelen son kuş gribi salgınlarından çok fazla etkilenmemiş olsa da; karantina bölgelerindeki ulaştırma kısıtlamalarının neden olduğu ebeveyn stoğunun azalması, yurt içi arzını olumsuz etkileyeceği düşünülmektedir. 2017 yılında Japonya ve Meksika'nın küresel tavuk eti ithalatçısı olmaya devam edecekleri tahmin edilmektedir (USDA, 2017a).

Zaman serisi analizleri ile yapılan hesaplama göre; 2018 yılı dünya tavuk eti ithalatının yaklaşık %3 oranında artarak; 13 milyon tona ulaşması öngörülmektedir (Tablo 1).

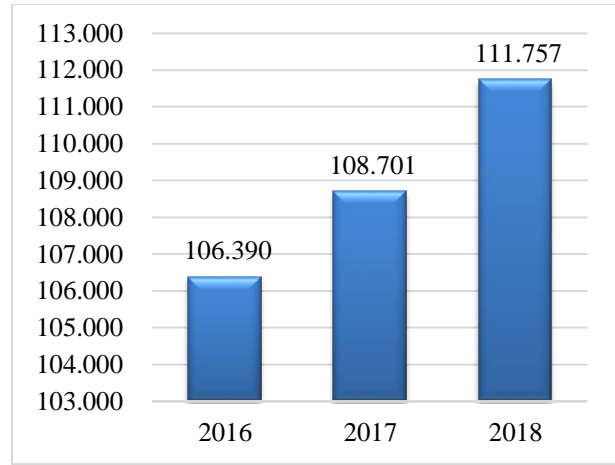
Dünya tavuk eti tüketiminin artması beklenmektedir

Dünya tavuk eti arz ve kullanımı incelendiğinde, bir önceki yıla göre %3

oranında artış göstererek 2017 yılında yaklaşık 123 milyon tona ulaşacağı tahmin edilmektedir. Tüketimin ise %2 oranında artarak, 109 milyon tona ulaşması beklenmektedir (Tablo 1).

Kişi başı tüketiminin bir önceki yıla göre çok fazla değişmeyeceği ve kişi başına yıllık 40 kg'ın üzerinde tüketim yapan ilk 5 ülkenin İsrail, ABD, Avustralya, Malezya ve Brezilya olarak aynı kalması beklenmektedir (Ek Tablo 4).

Grafik 13. Dünya tavuk eti tüketimi (bin ton)

Kaynak: Tablo 1, 2017 -2018 (Tahmin)

2018 yılı dünya tavuk eti tüketiminin %2,8 oranında artarak yaklaşık 112 milyon ton olması öngörülmektedir (Tablo 1).

2018 yılında ABD ve AB-28 tavuk eti tüketiminin yaklaşık %2 oranında artacağı öngörülmektedir. Hong Kong 'da %20, Irak'da %5 ve Japonya'da %4 tüketim artışı beklenmektedir (USDA, 2018c).

Çin tavuk eti tüketiminin 2018 yılında nüfus artışına bağlı olarak; %1 oranında artacağı öngörülmektedir (USDA, 2018b).

Dünya Tavuk Yumurtası Tahmin

Dünya yumurta üretiminde artış olması beklenmektedir

Zaman serisi analizleri ile yapılan hesaplamalara göre; dünya yumurta üretiminin 2017 yılında %2 oranında artması

beklenmektedir. 2018 yılında ise yumurta üretiminin bir önceki yıla göre %2 oranında artarak; 77 milyon tona ulaşacağı öngörülmektedir (Tablo 2).

Dünya yumurta ihracatında artış olması beklenmektedir

Dünya yumurta ihracat değerinin %8 oranında artarak; 2017 yılında 3,3 milyar dolara ulaşması beklenmektedir. İhracat miktarının ise 2,3 milyon tona ulaşacağı tahmin edilmektedir (Ek Tablo 10).

Yumurta ihracat değerinin yarısını; Hollanda (%21), ABD (%11), Türkiye (%11) ve Almanya (%8) olmak üzere, bu 4 ülke tarafından karşılanması beklenmektedir (Ek Tablo 10).

Hollanda ihracat değerinin son 3 yıllık azalıştan sonra; 2017 yılında %23 oranında artış göstermesi beklenmektedir. Yumurta ihracat miktarı bakımından 2.sırada yer alan Türkiye'nin ihracat değeri; bir önceki yıla göre %30 oranında artarak; 376 milyon dolara yükselmesi beklenmektedir. Bu artışların nedenini; önceki birkaç yıl yaşanan kuş gribi kaynaklı ticaret kısıtlamalarının ortadan kalkması gösterilebilmektedir.

Zaman Serisi Analizleri ile yapılan hesaplama göre; 2018 yılı yumurta ihracat miktarının %14 oranında artarak 2,6 milyon ton olacağı öngörülmektedir.

Dünya yumurta ithalatında artış olması beklenmektedir

Dünya yumurta ithalat değerinin 2017 yılında %3,5 oranında artarak; 3,4 milyar dolara ulaşması beklenmektedir. Almanya, Irak, Hollanda, Rusya Federasyonu ve Hong Kong'un en büyük yumurta ithalatçısı olacağı tahmin edilmektedir. Bu ülkeler arasında en

büyük ithalat artışının Irak ve Hollanda'da olması beklenmektedir (Ek Tablo 12).

Zaman serisi analizleri ile yapılan hesaplama göre, 2018 yılında yumurta ithalat miktarının yaklaşık %4 oranında artarak 2,3 milyon tona ulaşması beklenmektedir (Tablo 2).

Dünya tavuk eti tüketiminin artması beklenmektedir

Dünya 2017 ve 2018 yılları yumurta tüketiminde; bir önceki yıla göre %2 oranında artış beklenmektedir. 2018 yılında yumurta tüketiminin 77 milyon tona yaklaşması beklenmektedir (Tablo 2).

Dünya Fiyatları

FAO Et Fiyat Endeksine göre, uluslararası et fiyatlarının 2017 yılında %9 civarında artması beklenmektedir. Kanatlı eti fiyatının bir önceki yıla göre %8 oranında artacağı tahmin edilmektedir (FAO, 2018b).

2017 yılında başlıca ihracatçı ülkelerde (Brezilya ve ABD); tavuk eti ihraç fiyatlarının artması beklenmektedir. ABD'de tavuk eti ihraç fiyatı, bir önceki yıla göre %9 oranında artarak; 999 \$/ton olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Brezilya tavuk eti ihraç fiyatında ise %8'lik bir artış beklenmektedir (Ek Tablo 13).

FAO Endeksine göre 2018 yılının ilk altı ayında et fiyatları ortalaması geçen yılın aynı dönemine göre yaklaşık %1,6 artmıştır. Sığır eti fiyatları % 3,7, koyun eti fiyatları % 27,6 oranında artarken, kümes hayvanı fiyatları %1,6 düşmüştür (FAO, 2018b).

Çin'de yem maliyetlerinde hafif bir artış göstermesine rağmen, 2018 yılında tavuk eti fiyatının sabit kalması beklenmektedir (USDA, 2018b).

TÜRKİYE'DE DURUM**Türkiye Tavuk Eti Durum**

Türkiye'de 2017 yılında kanatlı hayvanların %64'ünü et tavuğu, %35'ini yumurta tavuğu, %1'lik kısmını ise diğerleri oluşturmuştur (Ek Tablo 15). 2016 yılı itibariyle Türkiye'de 62 kuluçkahane, 357 işletmeye ait 2.351 adet damızlık kümesi, 7.834 işletmeye ait 12.534 etlik kümes ve 1.698 işletmeye ait 3.616 yumurtacı kümes varlığı bulunmaktadır (Ek Tablo 17).

Türkiye'de 2017 yılında Japonya ve Filipinler'e kanatlı et ve et ürünleri ihracatı açılmış olup, Irak, Fas, Gürcistan, Suudi Arabistan ve Avrasya Ekonomik Birliği ülkelerinin de dahil olduğu yaklaşık 59 ülkeye kanatlı et ve et ürünleri ihracatı yapılmaktadır. Kanatlı sektöründe ihracatçı konumunda olan Türkiye'nin 2017 yılında yapmış olduğu 413 bin tonluk kanatlı eti ihracatının %98'ini tavuk eti oluşturmuştur. Bu yüzden çalışmada, kanatlı etleri tavuk eti bazında ele alınmıştır.

Türkiye'de 10 yıl süren bir büyümenin ardından tavuk eti üretimi, yurtiçi ve yurtdışı talepteki zayıflamaya bağlı olarak 2016 yılında gerileme göstermiştir. Irak'a en büyük ihracat pazarı sınırının bulunduğu Türkiye'nin

Güneydoğu bölgesinde yaşanan karışıklıklar; ihracatın azalmasına neden olmuştur. Ancak artan ihracat talebi; 2017 yılında üretimin ve ihracat miktarının rekor seviyeye ulaşmasına yol açmıştır.

Türkiye'de et tavuğu sayısı arttı

2017 yılı kümes hayvan sayısının %64'ünü oluşturan et tavuğu sayısı bir önceki yıla göre %0,4 oranında artış göstermiştir. 2017 yılında 343 milyon adete ulaşan tavuk sayısı, kümes hayvanlarının %99'unu kapsamaktadır (Ek Tablo 15). Türkiye'de 2017 yılında et tavuğu sayısının yarısından fazlası (%56), 5 ilde toplanmıştır. Manisa, %14 pay ile en çok et tavuğu bulunan il olmakla beraber; Balıkesir (%12), Sakarya(%12), Bolu (%11) ve Mersin (%8) diğer önemli illerdir (Ek Tablo 19). Özellikle nüfusun fazla olduğu yerlerde yoğunlaşan sektörün bölgesel dağılımına bakıldığında et tavuğu sayısı bakımından 2017 yılında Doğu Marmara ve Ege Bölgesi'nin %61'lik bir paya sahip olduğu görülmektedir. Doğu Marmara %34 ile et tavuğu sayısında lider konumdayken, Ege Bölgesi %27 ve Batı Marmara Bölgesi %15 paya sahiptir (Ek Tablo 18).

Tablo 3. 2017 yılı Türkiye'de kümes hayvanı sayıları (bin adet)

Hayvan türleri	Miktar (bin adet)	Pay (%)
Kümes hayvanları	348.144	100,0
Tavuk	342.801	98,5
Et tavuğu	221.245	63,5
Yumurta tavuğu	121.556	35,0
Hindi	3.872	1,1
Kaz	978	0,3
Ördek	492	0,1

Kaynak: Ek Tablo 15

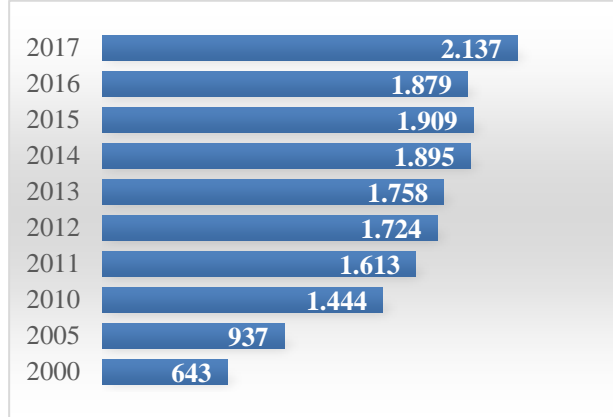
Türkiye tavuk eti üretimi arttı

Türkiye'de durgun geçen birkaç yılın ardından 2017 yılında sektörün düzelmeye başladığı

görülmektedir. 2017 yılında tavuk eti üretimi bir önceki yıla göre %14, kesilen tavuk sayısı ise yaklaşık %12 oranında artış göstermiştir. Türkiye'de 2017 yılında kesilen tavuk sayısı ve

tavuk eti üretimi; 2005 yılına göre %128 oranında artış göstermiştir.

Grafik 14. Türkiye tavuk eti üretimi (bin ton)

Kaynak: Ek Tablo 16

Son 10 yılda kesilen tavuk sayısı ve tavuk eti üretiminde yıllar itibariyle genel olarak artış görülmektedir. Ancak 2006 ve 2016 yıllarında bir önceki yıla göre az da olsa düşüşler görülmüştür. Bu düşüşün sebebi; o dönemlerde Türkiye’de kuş gribi vakalarının ortaya çıkması olmuştur. Türkiye’de kanatlı sektörünün özellikle Irak başta olmak üzere başlıca pazarlarına ihracat sorunlarıyla uğraştığı 2016 yılında, tavuk eti üretiminin durgunlaştığı görülmektedir. 2017 yılında ise 2,1 milyon ton tavuk eti üretimi ve 1,2 milyar adet kesilen tavuk sayısı ile Türkiye rekor seviyesine ulaşmıştır (Ek Tablo 16).

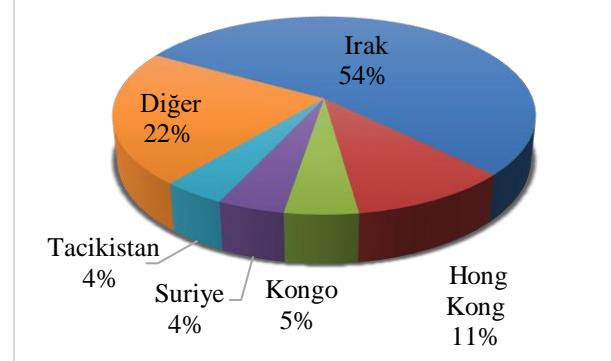
Türkiye Tavuk eti ihracatı arttı

Türkiye 2017 yılı tavuk eti ihracat miktarı bir önceki yıla göre %28 oranında artarak rekor seviyesine ulaşmıştır. Kanatlı sektöründe ihracatçı konumunda olan Türkiye’nin 2017 yılında yapmış olduğu 413 bin tonluk kanatlı eti ihracatının %98’ini tavuk eti oluşturmuştur (TÜİK, 2018). 2017 yılında gerçekleştirilen 404 bin tonluk tavuk eti ihracat miktarının yaklaşık %54’ü, 2005 yılında %9’luk bir paya olan Irak’a yapılmıştır. Hong Kong, Kongo, Suriye ve Tacikistan 2017 yılında ihracat yapılan diğer önemli ülkelerdir (Ek Tablo 20).

2017 yılı tavuk eti ihracatında en büyük artışın; Özbekistan, Katar, Suudi Arabistan, Kongo ve

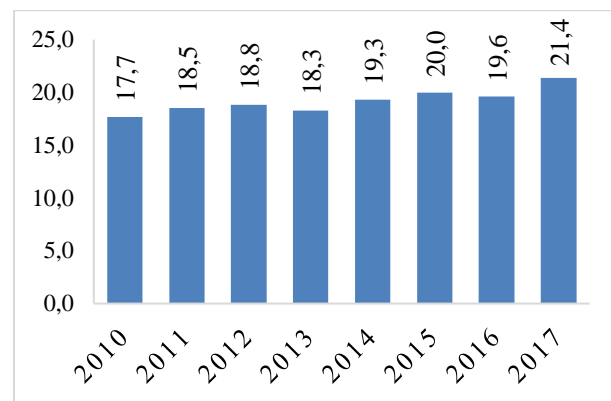
BAE’de olduğu görülmektedir. Bir önceki yıla göre Türkiye tavuk eti ihracatında, Özbekistan’ın payının 4 katına, Katar’ın payının 3 katına ve Suudi Arabistan’ın payının 2 katına çıktığı görülmüştür. Aynı yıl Kongo tavuk eti ihracatı %50 oranında artarken, BAE tavuk eti ihracatı %49 oranında artış göstermiştir (Ek Tablo 20).

Grafik 15. Türkiye tavuk eti ihracat miktarı (%)

Kaynak: Ek Tablo 20

Grafik 16. Türkiye tavuk eti tüketimi (kg/kişi başı)

Kaynak: Ek Tablo 31

2014 yılında 634 milyon dolar ile rekor seviyesine ulaşan tavuk eti ihracat değeri; bir önceki yıla göre %47 oranında artarak 2017 yılında 514 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir (Ek Tablo 21).

Türkiye’de 2014 yılında 397 bin tona ulaşan tavuk eti ihracat miktarı; komşu ülkelerdeki karışıklıklar, nakliye sıkıntıları ve kuş gribi (Avian Influenza) vakalarının ortaya çıkması gibi nedenlerle; 2015 yılında yaklaşık %16 oranında azalmıştır. 2016 yılında bu düşüş devam etmiş ve bir önceki yıla göre %6 azalış göstermiştir. Ayrıca Türkiye tavuk eti

ihracatının yarısına sahip olan Irak'ın kanatlı ürünlerine uyguladığı gümrük vergisini büyük oranda arttırması, beyaz et sektörünün sıkıntı yaşamasına neden olmuştur. Bu yüksek vergilerin eski seviyesine düşmesi sektörü rahatlatırsa da Irak tavuk eti ihracatının düşmesine engel olamamıştır.

Türkiye'de kuş gribi vakası en son Nisan 2008'de kaydedilmiş olup; 2005-2006 yıllarında oldukça yaygın bir şekilde görülmüştür. Aynı dönemde dış ticaret, 2015 yılında olduğu gibi olumsuz etkilemiştir. 2017 yılında birçok komşu ülkenin Aralık 2016'dan bu yana kuş gribi salgınlarıyla mücadele etmesine rağmen, Türkiye henüz bir vaka tespit etmemiştir.

Türkiye'de 2017 yılında üretilen tavuk etinin %19'u ihraç edilmiştir. 2005 yılında ise tavuk eti üretiminin yaklaşık %5'i ihracata yönlendirilmiştir.

Türkiye Tavuk eti ithalatı

Türkiye kanatlı hayvancılık sektörü tavuk eti üretimi bakımından kendine yeterli olmasına rağmen damızlık hayvan konusunda dışa bağımlıdır.

Etlik piliç damızlıklarının tamamı ithal edilmektedir. Fakat 2015 yılında yurtdışından 5 adet etçi saf hat getirilerek melezleme çalışmaları başlamış olup, Anadolu-T adını verdiğimiz ilk yerli etçi hattımız elde edilmiştir.

Tavuk eti tüketimi arttı

Türkiye'de tüketiciler sığır eti tercih etse de, yüksek fiyatlar tüketimini kısıtlamaktadır. Fiyat avantajı başta olmak üzere diğer özelliklerinden dolayı tavuk eti, Türkiye'de en çok tüketilen et olmakla birlikte, 2016 yılında kişi başına tüketim ortalama 19,6 kg olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 4. Türkiye tavuk eti arzı ve kullanımı (bin ton)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018 ¹
ARZ									
Üretim	1.444	1.613	1.724	1.758	1.895	1.909	1.879	2.137	2.195
İthalat ³	0	1	0	0	0	1	0	3	0
Top. Arz	1.445	1.614	1.724	1.759	1.895	1.910	1.879	2.140	2.195
KULLANIM									
İhracat	138	234	300	358	397	334	314	404	474
Tüketim ²	1.306	1.380	1.425	1.401	1.498	1.576	1.565	1.736	1.721
Top. Kul.	1.445	1.614	1.724	1.759	1.895	1.910	1.879	2.140	2.195

Kaynak: TÜİK ve TEPGE Hesaplamaları 1 (tahmin) ve 2/ TEPGE Hesaplamaları3/Karşı ülke tarafından reddedilen veya ticari anlaşmazlıklar vb. sebeplerle ihracattan geri dönen tavuk eti sevkiyatlarının TÜİK verilerinde "ithalat" olarak değerlendirilmektedir.

Tavuk etinin az yağlı, protein değerinin yüksek, vitamin ve mineraller açısından zengin olması, hazırlanmasının kolaylığı, çok çeşitli yemeklerde kullanılabilmesi ve fiyatlarının kırmızı ete kıyasla çok daha uygun olması gibi nedenler tavuk eti tüketimini arttırmaktadır.

Türkiye'de kırmızı et üretiminin, maliyet sorunları ve krizler nedeniyle gerilemesi sonucu ortaya çıkan hayvansal protein açığı tavuk ve hindi eti üretiminin artışı ile dengelenmeye çalışılmıştır. Ayrıca

Türkiye'deki gelir artışının yanı sıra tüketicilerin pek çoğunda sağlıklı beslenme bilincinin de gelişmesi, tavuk eti tüketimini arttırmıştır.

2017 yılı Türkiye tavuk eti arz ve kullanım tablosu incelendiğinde, arz ve kullanım miktarlarının bir önceki yıla göre %14 oranında artarak 2017 yılında 2,1 milyon ton olarak gerçekleştiği görülmüştür. Tavuk eti kullanımında 2016 yılında bir önceki yıla göre hafif bir düşüş görülmekte olup; bu miktarın 21

bin tonunun ihracattaki düşüştü kaynaklandığı görülmektedir. İhracatta meydana gelen bu düşüşün ise Irak başta olmak üzere önde gelen ülkelerin kuş gribi vakası sonrasında uyguladığı ihracat yasaklarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Türkiye Tavuk Yumurtası Durum

Yumurta sektörü 1.698 adet işletme sayısı, 3.616 adet kümes sayısı ile 2017 yılında 1,2 milyon ton yumurta üretimi ve 348 bin tona ulaşan ihracat rakamıyla sürekli gelişme ve büyüme yolundadır. 2017 yılında ihracatı yapılan kabuklu yumurtanın neredeyse tamamını tavuk yumurtası oluşturmuştur. Bu yüzden çalışmada, kabuklu yumurta tavuk yumurtası bazında ele alınmıştır (Ek Tablo 17).

Türkiye yumurta üretim miktarı arttı

Türkiye tavuk yumurtası üretim miktarı 2017 yılında 1,2 milyon ton ile maksimum seviyesine ulaşmış olup; bir önceki yıla göre %6,5 oranında artmıştır. 2005 yılına göre ise %60 oranında artış görülmüştür (Ek Tablo 16).

Türkiye’de yumurta üretimi ile tavuk eti üretimi arasında yapısal olarak farklılıklar vardır. Etlik piliç üretiminde yaygın olarak görülen entegre üretim yapısına yumurta tavukçuluğunda pek rastlanılmamaktadır. Bu nedenle yumurta tavukçuluğundaki işletmeler daha bağımsız olup; metropollere yakın yerlerde yoğunlaşsa da Türkiye’nin her tarafına yayılmış durumdadır. Yumurta tavuğu sayısının %53’ü Ege Bölgesi (%35) ve Batı Anadolu Bölgesinde (%18) bulunmaktadır (Ek Tablo 18). Afyon ili %15 ile en çok yumurta tavuğu olan ildir. Afyon ilini, Konya (%13) ve Manisa (%11) takip etmektedir (Ek Tablo 19).

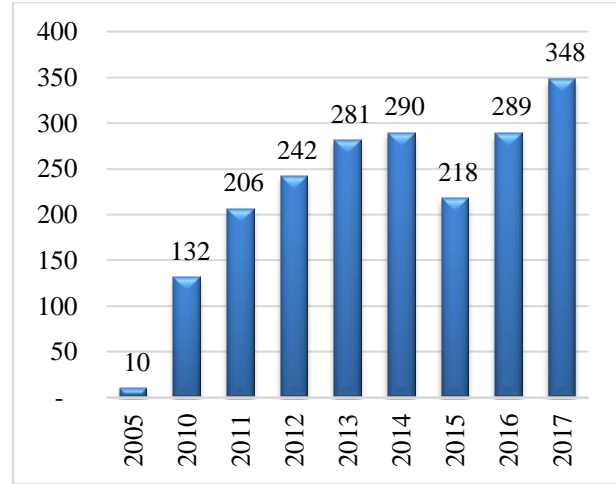
Türkiye yumurtası ihracatı arttı

Dünya tavuk yumurtası ihracat miktarı bakımından 2. sırada yer alan Türkiye’de, bir önceki yıla göre %20,3 oranında artış görülmüştür. 2005 yılına göre yaklaşık 33 kat

artış gösteren tavuk yumurtası ihracatı; 2017 yılında 348 bin ton ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır (Ek Tablo 22).

2013 yılında 406 milyon dolar ile en yüksek seviyesine ulaşan yumurta ihracat değeri; bir önceki yıla göre %30 oranında artarak 376 milyon dolara yükselmiştir (Ek Tablo 25).

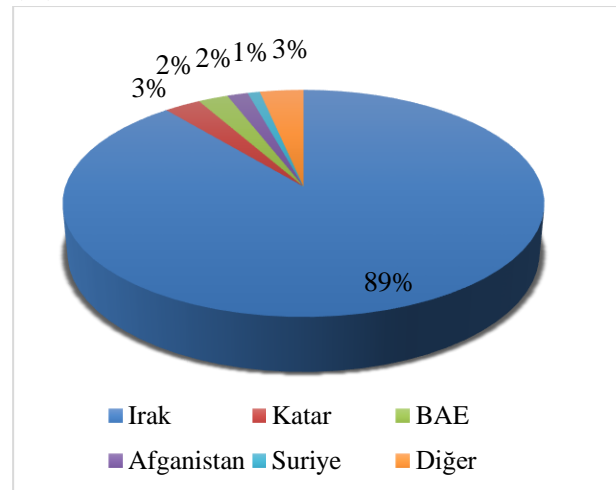
Tablo 17. Türkiye yumurta ihracatı (bin ton)

Kaynak: Ek Tablo 24

Türkiye’nin büyük miktarda yumurta ihracatı yaptığı ülkenin, tavuk etinde olduğu gibi Irak olduğu görülmektedir. Türkiye’nin 2017 yılı tavuk yumurtası ihracatında Irak, tek başına %89’luk paya sahiptir. Katar, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ve Afganistan diğer önemli ihracat yapılan ülkelerdir (Ek Tablo 24).

Grafik 18. Türkiye 2017 yılı yumurta ihracat miktarı (%)

Kaynak: Ek Tablo 24

İhracat miktarı bakımından bir önceki yıla göre en büyük artışın 64 bin ton ile Irak'da olduğu görülmektedir. Katar'a yapılan ihracat yaklaşık 3 kat artarak; 6. sıradan 2. sıraya yükselmiştir. Libya yumurta ihracatı ise bir önceki yılın 29 katına ulaşmıştır. Afganistan'a 2016 yılında yumurta ihracatı yapılmaya başlanmıştır. 2017 yılında ise bir önceki yıla göre ihracat miktarı yaklaşık 5 kat artarak 6 tona ulaşmıştır (Ek Tablo 24).

Türkiye'de kuş gribi kaynaklı ihracat kısıtlamaları nedeniyle yumurta ihracat miktarı, 2015 yılında bir önceki yıla göre %25 oranında azalmıştır. Bir önceki yıla göre 2015 yılında %30 oranında azalan Irak yumurta ihracat miktarı; bu gerilemeyi açıklamaktadır. Dış ticaret kısıtlamalarının ortadan kalkmasıyla; Irak yumurta ihracat miktarı 2016 yılında %46 ve 2017 yılında %26 oranında artış göstermiştir. Türkiye'de kuş gribi vakası en son Nisan 2008'de kaydedilmiş olup; 2005-2006 yıllarında da oldukça yaygın bir şekilde görülmüştür. Aynı dönemde dış ticaret, 2015 yılında olduğu gibi olumsuz etkilemiştir.

Türkiye yumurta ithalat miktarı arttı

Türkiye yumurta ithalatının tamamı kuluçkalık/damızlık yumurtalardan

oluşmaktadır. 2017 yılında ithal edilen kuluçkalık/damızlık yumurta miktarı %7,3 oranında artarak 1,6 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Son 10 yılda yumurta ithalatı gerçekleştirilen en önemli ülke İngiltere olup; 2017 yılındaki yumurta ithalatının %72'si bu ülkeden yapılmıştır. ABD %16'sını, Brezilya ise %9'unu oluşturan diğer önemli ülkelerdir. Damızlık yumurta açısından dışa bağımlı olan Türkiye'nin toplam tavuk yumurtası ithalatı 2005 yılına göre %107 oranında artmıştır (Ek Tablo 26).

Türkiye yumurta tüketimi arttı

Türkiye yumurta tüketimi nüfus artışına bağlı olarak artarken, kişi başına yumurta tüketimi sabit kalmıştır. Tüketim bir önceki yıla göre %1,7 oranında artarak 2017 yılında 870 bin tona yükselmiştir (Tablo 5). Tavuk ürünlerine yönelik bilimsel dayanağı olmayan söylemlerin (hormon ve antibiyotik kullanımı vb.) basında sıkça yer alması tüketicilerde endişelere yol açtığından; yurt içi tavuk eti ve yumurta tüketiminin azalmasına neden olmaktadır. Bu nedenle 2010 yılına göre %30 oranında artan kişi başı yumurta tüketimi; bir önceki yıla göre artış göstermeyerek, 2017 yılında 172 adet (10,8 kg) olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 5. Türkiye tavuk yumurtası (sofralık) arzı ve kullanımını (bin ton)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018 ¹
ARZ									
Üretim	740	810	932	1.031	1.072	1.045	1.131	1.205	1.233
İthalat	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Top. Arz	740	810	932	1.031	1.072	1.046	1.131	1.205	1.233
KULLANIM									
İhracat	128	198	233	268	279	205	276	335	363
Tüketim ²	612	612	699	763	792	840	856	870	870
Top. Kul.	740	810	932	1.031	1.072	1.046	1.131	1.205	1.233

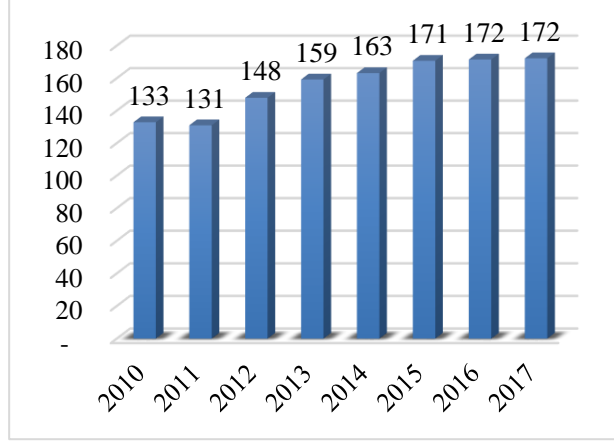
Kaynak: TÜİK, 2018 (GTİP: 040721; Tavuk Yumurtaları (taze) ve 040721; Tavuk Yumurtaları (diğerleri))

1/Tahmin 2/TEPGE Hesaplamaları

2017 yılı Türkiye tavuk yumurtası eti arz ve kullanım tablosu incelendiğinde, arz ve kullanım miktarlarının bir önceki yıla göre %7 oranında artarak 2017 yılında 1,2 milyon ton olarak gerçekleştiği görülmüştür (Tablo 5).

Tavuk yumurtası kullanımının 2015 yılı haricinde artış eğiliminde olduğu görülmektedir. 2015 yılındaki düşüş ise Türkiye'de aynı yıl ortaya çıkan kuş gribinden kaynaklanmaktadır.

Grafik 19. Türkiye tavuk yumurtası (sofralık) tüketimi (adet/kişi başı)

Kaynak: Tüketime (Tablo 5) nüfusa bölünmesiyle elde edilmiştir.

Türkiye’de Maliyet ve Fiyatlar

Türkiye’de kanatlı hayvancılık sektörü üretim maliyetinin en büyük kısmını, %68 oran ile yem gideri oluşturmaktadır (Tablo 6). 2017 yılında kullanılan kanatlı yemi miktarı 8,9 milyon ton

olarak gerçekleşmiştir. Bu yemlerin ana girdisi mısır ve soya fasulyesidir. Mısır üretimi GTHB çalışmaları sonucu önemli artışlar göstermiş, 2017 yılında 5,9 milyon tona ulaşmıştır (Ek Tablo 32).

2017 yılında ithal edilen mısır miktarı ise 2 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Bu ithalatın %43’ü Rusya’dan, %20’si Sırbistan’dan gerçekleştirilmiştir. Soya fasulyesi üretimi için yeterli teşvikler verilmesine rağmen, 2005 yılında 29 bin ton olan soya fasulyesi üretim miktarı 2016 yılında 140 bin ton seviyelerine yükselmiştir. 2017 yılında ithal edilen soya fasulyesi miktarı 2,3 milyon ton olup, bu ithalatın %32’si Paraguay, %29’u ise Ukrayna’dan yapılmıştır. 2017 yılında mısır ihtiyacının %26’sı, soyanın ise %94’ü ithalat yolu ile karşılanmıştır (Ek Tablo 32). Bu durum üretim maliyetini yükseltmekte ve dış ticarete Türkiye’nin rekabet şansını azaltmaktadır.

Tablo 6. Broiler maliyet hesabı

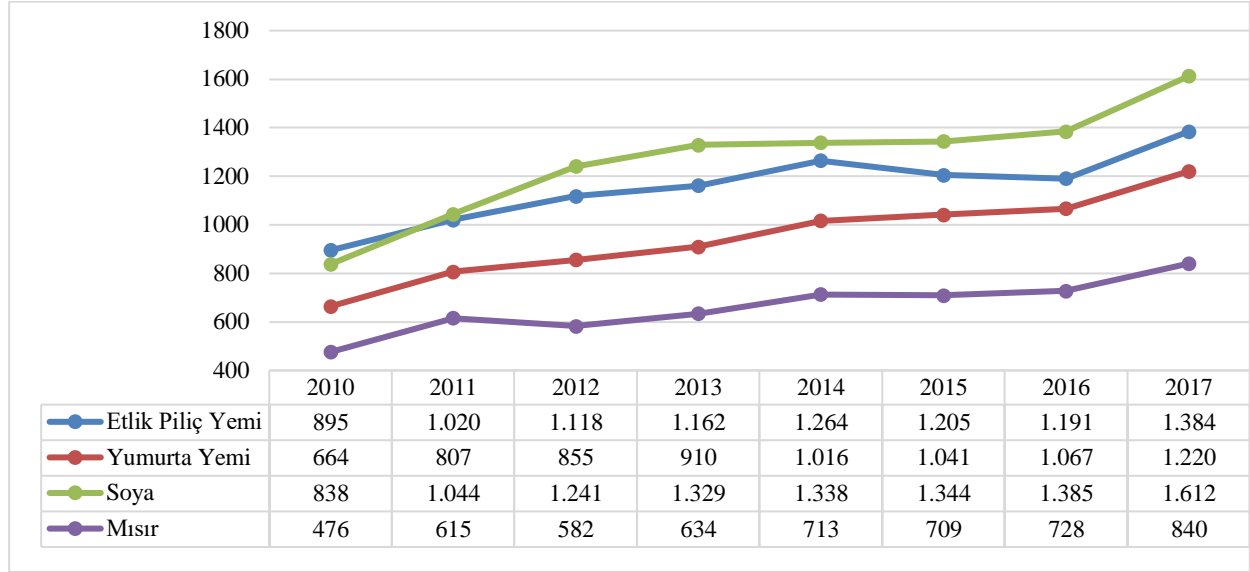
Maliyet Kalemleri	%
Yem	68,0
Civciv	14,0
Enerji	4,8
İş gücü + bakım, onarım + aşınma	4,5
Sağlık + dezenfeksiyon	2,7
Genel idari giderler	3,5
Yakalama-yükleme-altlık	2,5
Toplam	100,0

Kaynak: BESD-BİR, 2017

Yem hammadde fiyatlarındaki artışa bağlı olarak yem fiyatları da yıllar itibariyle artış göstermektedir. Türkiye Yem Sanayicileri Birliği verilerine göre, bir önceki yıla göre 2017 yılında yıllık ortalama kanatlı yem fiyatlarında %14-16 arasında artış olduğu görülmektedir. 2005 yılında ton başına ortalama 489 TL olan etlik piliç yemi, %183 oranında artarak 2017 yılında ortalama 1.384 TL’ye yükselmiştir. 2005 yılında ton başına 401 TL olan yumurta yemi %204 oranında artarak 2017 yılında ortalama 1.220 TL’ye ulaşmıştır (Tablo 30).

Türkiye’de 2005 yılında 2,36 TL/kg olan tavuk eti üretici fiyatı, 2014 yılında 5,32 TL/kg a çıkarken, 2016 yılında 5,37 TL/kg olmuştur. 2009-2011 yılları arasında ise kırmızı et fiyatlarındaki yükselme sonucu beyaz ete olan talebin artması nedeniyle tavuk eti üretici fiyatlarında önemli artış gerçekleşmiştir. Yumurta üretici fiyatı ise bir önceki yıla göre %8 oranında artarak 2017 yılında 4,32 TL/kg (0,27 TL/adet)’ayükselmiştir (Ek Tablo 28).

Grafik 20. Yıllara göre ortalama kanatlı yem fiyatları (TL/ton)

Kaynak: Ek Tablo 30

Tüketici Fiyatları incelendiğinde ise; 2017 yılında arttığı görülmektedir. 2016 yılında 7,86 TL/kg olan tavuk eti tüketici fiyatı %14 oranında artarak 2017 yılında 8,93 TL/kg'a ulaşmıştır. 2016 yılında 6,1 TL/kg (0,38 TL/adet) olan yumurta tüketici fiyatı %18 oranında artarak, 2017 yılında 7,2 TL/kg (0,45 TL/adet)'a yükselmiştir (Ek Tablo 29).

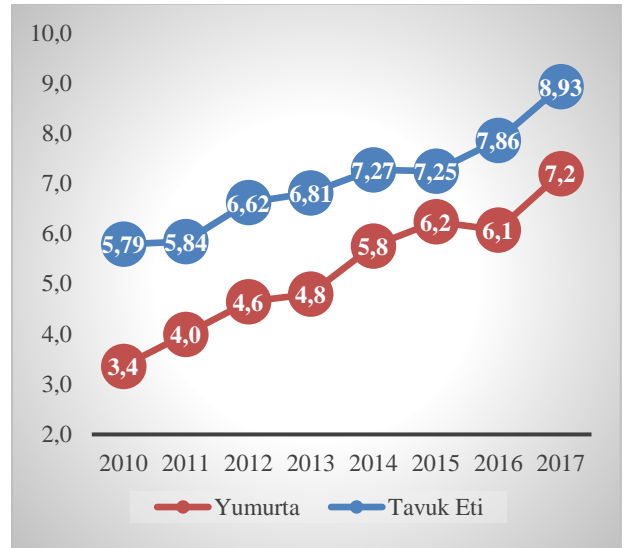
Fiyatlarda ki artış; 2017 yılında Türk Lirası (TL)'nin, ABD Doları karşısında her zamankinden daha düşük bir seviyeye gerilemesi ve ithal yem girdilerinin nispeten pahalı ve yabancı para cinsinden ödenmesinden kaynaklanmaktadır (USDA, 2017d).

TÜRKİYE'DE TAHMİN

Türkiye Tavuk Eti Tahmin

Türkiye tavuk eti üretiminin durgun seyreden birkaç yılın ardından, 2018'de artması beklenmektedir. Üreticilerin, uygun fiyatlı ve istikrarlı bir yem tedarikinin olmaması nedeniyle zorlanmaya devam edeceği düşünülmektedir. Tavuk eti fiyatının kırmızı ete nispeten daha düşük olmasından dolayı; tüketiminin azalmayacağı tahmin edilmektedir. Bununla birlikte, tüketimdeki artışın kişi

Grafik 21. Türkiye'de tüketici fiyatları (TL/kg)

Kaynak: Ek Tablo 29, 16 adet yumurta 1 kg olarak hesaplanmıştır.

başına tüketimde değil, nüfustaki artıştan kaynaklanması beklenmektedir.

Tavuk eti üretiminin artacağı tahmin edilmektedir

Zaman Serisi Analizleri ile yapılan hesaplamalara göre; 2018 yılı Türkiye tavuk eti üretiminde %2,7 oranında bir artış beklenmektedir. 2018 yılında tavuk eti üretiminin 2,2 milyon ton ile en yüksek

seviyesine ulaşacağı tahmin edilmektedir (Tablo 4). Türkiye’de tavuk eti ihracatında ve iç talepte artış beklenmesi, üretimdeki bu artışı desteklemektedir.

USDA verileri de aynı yıl Türkiye tavuk eti üretim miktarının 2,2 milyon olacağını göstermekte ve tahmini desteklemektedir.

Tavuk eti ihracatında artış beklenmektedir

Zaman serisi analizleri (Çift Üstel Düzleştirme Metodu) ile yapılan hesaplamalara göre; 2018 yılı tavuk eti ihracatında %17 oranında bir artış beklenmektedir. 2017 yılında 404 bin ton olan tavuk eti ihracatının 2018 yılında 474 bin ton ile en yüksek seviyesine ulaşacağı tahmin edilmektedir (Tablo 4).

2017 yılında Suudi Arabistan ve BAE’ye yapılan Brezilya tavuk eti ihracatında da düşüş yaşanmıştır. Bu durumun sonucu olarak; bu iki ülkenin Türkiye’den gerçekleştirdiği tavuk eti ihracatında önemli artışlar görülmüştür. 2018 yılında da Katarın bölgesel ticaret kısıtlaması ve Suudi Arabistan’ın uyguladığı ticari yasaklar nedeniyle, büyük ihracatçılar Brezilya ve ABD’nin ihracat artışını sınırlandırmaktadır (USDA, 2018a). Bu durumun sonucu olarak; coğrafi yakınlık, Müslüman ülke olmaları gibi avantajlara da sahip olan Türkiye’nin sözü konuzu ülkelere ihracatının 2018 yılında da artacağını göstermektedir. Bu da 2018 yılı ihracat artışını destekler niteliktedir.

Tavuk eti tüketiminin artacağı tahmin edilmektedir

Tavuk eti tüketimi 2017 yılında hafif bir düşüş göstermiş olup, uygulanan hormonlar ve antibiyotiklere ilişkin spekülasyon haberleri ile devam eden fiyat artışlarına bağlı olarak 2018 yıllarında sadece hafif (%1) bir artış beklenmektedir. Bu artış, kişi başına tüketimde değil, nüfus artışından kaynaklanmaktadır (USDA, 2018).

Türkiye Tavuk Yumurta Tahmin

Yumurta üretiminin artacağı tahmin edilmektedir

Zaman serisi analizleri ile yapılan hesaplamalara göre; Türkiye yumurta üretiminin 2018 yılında %2 civarında artması beklenmektedir. Bu artış ile yumurta üretiminin, 2018 yılında 1 milyon 233 bin ton ile en yüksek seviyesine ulaşacağı tahmin edilmektedir. 2018 yılında yeni açılan ihracat pazarların, ihracat artışını teşvik edecek olması; üretim artışını desteklemektedir (Tablo 5).

Yumurta ihracatının artacağı tahmin edilmektedir

Zaman serisi analizleri ile yapılan hesaplamalara göre; Türkiye yumurta ihracat miktarının yaklaşık %8 oranında artması beklenmektedir. Bu artış ile yumurta ihracatının 2018 yılında 363 bin ton ile en yüksek seviyesine ulaşacağı tahmin edilmektedir (Tablo 5).

2018 yılı yumurta ihracatında lider ülkenin daha önceki yıllarda olduğu gibi, Irak olması beklenmektedir. 2018 yılının ilk yarısında, İran yumurta ihracatının önemli miktarda artması; İran’ın yumurta ihracatında önemli bir paya sahip olacağını göstermektedir. Bunun sonucu olarak İran’ın ilk 5 ülke arasında yer alacağı tahmin edilmektedir. 2018 yılı Türkiye yumurta ihracatında başlıca ülkelerin Irak, İran, Katar, BAE ve Suudi Arabistan olması beklenmektedir.

Yunanistan, İspanya ve Romanya gibi bazı AB ülkelerine ihracatın başlamış olması ve özellikle BAE ve Suudi Arabistan’a yapılan ihracat miktarında geçmiş yıllara göre bir artış gözlenmesi; yumurta ihracatında yaşanan önemli bir gelişmedir. Bu durumun 2018 yılı ihracatının artacağını desteklemektedir.

Yumurta tüketiminin sabit kalacağı tahmin edilmektedir

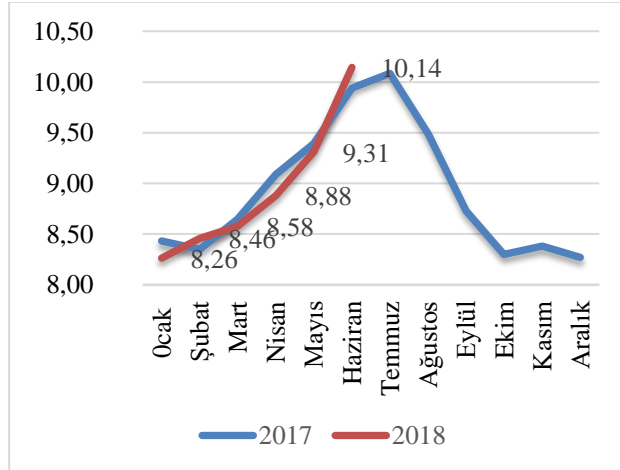
Türkiye 2018 yılı yumurta tüketiminin 870 bin ton ile bir önceki yıla göre aynı kalacağı tahmin edilmektedir (Tablo 5).

2017 yılında kişi başına yıllık yumurta tüketimi 172 adet (10,8 kg) iken, 2018 yılında 170 adet (10,6 kg) olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

Türkiye’de Maliyetler ve Fiyatlar

Tavuk eti tüketici fiyatları incelendiğinde yaz aylarında bir miktar arttığı görülmektedir. Tüketici fiyatının mayıs–ağustos ayları arasında en üst seviye ulaştığı görülmekte olup, ağustos ayından sonra yumurta tüketici fiyatında düşüş olması beklenmektedir.

Grafik 22. Tavuk eti tüketici fiyatı (TL/kg)

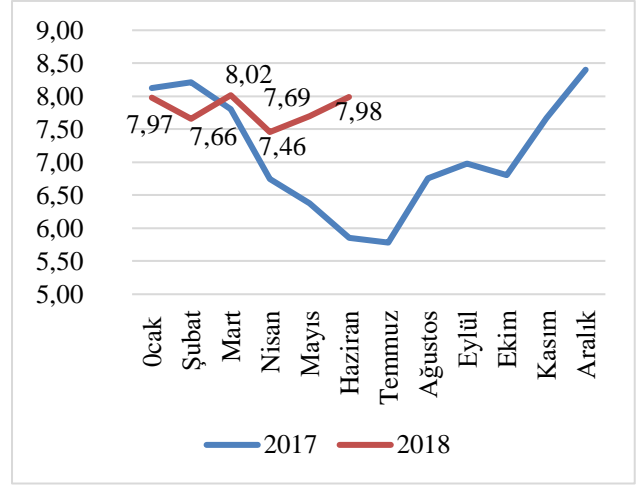

Kaynak: TÜİK, 2018

Türkiye’de ilk 6 aylık yumurta tüketici fiyatları incelendiğinde; 2018 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık %9’luk bir artış görülmektedir. 2017 yılı ortalama yumurta tüketici fiyatı 7,19 TL/kg (0,45 TL/adet) iken, 2018 yılında 7,80 TL/kg (0,49 TL/adet) olduğu görülmektedir. Bu veriler, 2018 yılında tüketici fiyatının artış eğiliminde olduğunu göstermektedir.

Türkiye’de ilk 6 aylık tavuk eti tüketici fiyatları incelendiğinde; 2018 yılında bir önceki yıla göre hafif bir düşüş görülmektedir. 2017 yılı ortalama tavuk eti tüketici fiyatı 8,98 TL/kg iken, 2018 yılında 8,94 TL/kg olduğu görülmektedir. Bu veriler 2018 yılında tüketici fiyatının düşüş eğiliminde olduğunu göstermektedir. Ancak sektörün yem hammaddeleri konusunda dışa bağımlı olması ve 2017 ve 2018 yılında dövizin önemli ölçüde artması; fiyatların artacağına en önemli bir göstergesidir.

Grafik 23. Yumurta tüketici fiyatı (TL/kg)

Kaynak: TÜİK, 2018 1kg yumurta=16 adet

Ayrıca 2018 yılında TL’nin dolar karşısında en düşük seviyesine ulaşması, girdi maliyetlerini arttıracığından; üretici ve tüketici fiyatlarının artması beklenmektedir.

EK TABLolar

Ek Tablo 1. Dünya Kanatlı Eti ve Yumurta Üretimi (bin ton)

Yıl	Tavuk Eti	Hindi Eti	Ördek Eti	Kaz ve Beç Tavuğu	Yumurta*
2000	58.675	5.131	2.906	1.883	51.140
2001	61.002	5.297	3.017	1.877	52.184
2002	64.168	5.478	2.970	1.830	53.494
2003	65.840	5.201	3.060	1.899	54.312
2004	68.236	5.220	3.107	1.934	55.563
2005	70.608	5.228	3.366	2.065	56.687
2006	72.717	5.186	3.421	2.055	57.946
2007	77.030	5.463	3.648	2.246	59.585
2008	80.840	5.708	3.831	2.276	61.735
2009	83.030	5.390	3.945	2.363	62.938
2010	87.206	5.519	4.082	2.439	64.241
2011	90.876	5.614	4.225	2.521	65.498
2012	94.083	5.839	4.360	2.667	67.097
2013	97.600	5.651	4.425	2.703	68.501
2014	100.670	5.640	4.373	2.594	70.117
2015	103.801	5.659	4.383	2.547	71.946
2016	107.143	6.061	4.535	2.543	73.890

Kaynak: FAO, 2018 (Erişim tarihi, 26.01.2018)* kabuklu tavuk yumurtasıdır.

Ek Tablo 2. Ülkelere Göre Dünya Tavuk Eti Üretimi (bin ton)

Ülkeler	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ABD	16.275	16.971	17.111	17.035	17.397	17.729	18.403	18.708
Brezilya	7.866	10.693	11.422	11.535	11.964	12.504	13.149	13.894
Çin	9.367	11.592	11.962	12.623	12.785	12.257	12.075	12.721
Rusya F.	1.346	2.563	2.895	3.299	3.457	3.770	4.088	4.141
Hindistan	1.403	2.193	2.483	2.682	2.849	3.045	3.264	3.399
Meksika	2.437	2.681	2.765	2.792	2.808	2.880	2.962	3.078
Japonya	1.273	1.417	1.378	1.457	2.079	2.128	2.132	2.345
İran	1.237	1.666	1.783	1.871	1.967	2.033	2.054	2.126
Endonezya	1.126	1.540	1.665	1.734	1.838	1.939	2.031	2.111
Polonya	796	1.123	1.162	1.411	1.517	1.638	1.740	1.995
Arjantin	1.010	1.598	1.779	1.903	1.921	1.934	1.969	1.928
Türkiye	937	1.444	1.613	1.724	1.758	1.895	1.909	1.884
G. Afrika	949	1.472	1.486	1.489	1.672	1.717	1.793	1.832
Tayland	1.007	1.220	1.262	1.541	1.611	1.757	1.637	1.609
İngiltere	1.334	1.376	1.353	1.379	1.443	1.442	1.521	1.596
Malezya	860	1.108	1.148	1.223	1.298	1.416	1.486	1.521
Myanmar	556	1.000	1.039	1.143	1.251	1.390	1.505	1.521
Peru	650	1.020	1.108	1.211	1.254	1.317	1.424	1.514
Kolombiya	763	1.067	1.075	1.112	1.274	1.359	1.424	1.488
İspanya	1.084	1.116	1.206	1.194	1.121	1.209	1.203	1.234
Diğer	18.333	22.347	23.181	23.726	24.336	25.312	26.031	26.496
Dünya	70.608	87.206	90.876	94.083	97.600	100.670	103.801	107.143

Kaynak: FAO, 2018 (Erişim tarihi, 26.01.2018)

Ek Tablo 3. Ülkelere Göre Dünya Tavuk Yumurtası Üretimi (bin ton)

Ülkeler	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Çin	20.724	23.483	23.897	24.320	24.446	24.598	25.493	26.500
ABD	5.350	5.437	5.475	5.589	5.778	5.974	5.757	6.038
Hindistan	2.568	3.378	3.466	3.655	3.835	4.111	4.317	4.561
Meksika	2.025	2.381	2.459	2.318	2.516	2.567	2.653	2.720
Japonya	2.481	2.515	2.483	2.507	2.522	2.502	2.521	2.562
Rusya F.	2.050	2.261	2.284	2.334	2.284	2.314	2.357	2.413
Brezilya	1.675	1.948	2.037	2.084	2.172	2.241	2.261	2.289
Endonezya	857	1.121	1.028	1.140	1.224	1.244	1.373	1.428
İran	759	767	700	913	893	761	1.112	1.186
Türkiye	753	740	810	932	1.031	1.072	1.045	1.122
Fransa	930	947	866	845	946	956	1.093	1.080
Ukrayna	748	974	1.064	1.093	1.121	1.120	960	855
Malezya	442	587	621	644	684	728	793	831
Almanya	795	662	782	759	781	787	801	812
İspanya	708	812	819	719	743	787	805	775
Kolombiya	492	585	640	636	668	692	729	769
Pakistan	401	556	604	618	649	684	721	761
İtalya	722	737	755	765	710	714	707	745
İngiltere	609	658	657	643	672	680	699	722
Hollanda	607	670	692	672	699	726	739	716
Diğer	10.990	13.021	13.360	13.911	14.128	14.860	15.010	15.005
Dünya	56.687	64.241	65.498	67.097	68.501	70.117	71.946	73.890

Kaynak: FAO, 2018 (Erişim tarihi, 26.01.2018)

Ek Tablo 4. Dünya Kişi Başı Kanatlı Tüketimi (kg/yıl)

Ülkeler	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018 ¹
İsrail	59,0	63,8	63,7	63,3	65,5	59,2	58,1	57,7	57,0	56,9	56,9
ABD	43,0	47,1	45,4	46,4	44,4	44,2	44,9	47,7	48,3	48,8	47,8
S. Arabistan	35,5	34,7	38,8	40,7	40,5	41,6	39,5	44,4	44,5	44,7	44,7
Avustralya	29,2	33,6	37,6	39,5	40,3	40,1	40,8	41,2	43,6	44,5	45,1
Malezya	27,8	33,4	39,6	40,2	40,6	41,0	41,6	41,6	41,3	41,7	41,8
Brezilya	25,8	31,3	39,3	40,7	39,9	37,8	38,0	39,4	39,6	39,9	39,9
Peru	18,7	21,1	31,2	32,6	34,8	35,4	36,0	38,5	38,4	38,2	38,3
Y. Zelanda	24,6	33,8	29,0	30,0	33,0	32,8	34,3	34,8	38,4	37,9	38,2
Arjantin	22,2	24,3	33,7	34,8	33,0	32,4	33,2	37,9	37,5	37,5	37,5
Kanada	31,2	33,1	32,9	31,8	31,5	31,9	32,7	34,1	34,8	34,9	34,7
Şili	24,0	25,9	29,0	31,5	31,5	32,1	31,7	33,0	34,7	34,8	34,8
G. Afrika	17,6	21,2	29,4	30,9	31,5	30,8	30,4	31,8	33,0	32,8	32,5
OECD	23,5	26,1	26,9	27,3	27,2	27,2	28,0	29,2	29,9	30,2	30,1
Rusya	8,8	16,8	21,6	22,5	25,6	26,4	27,4	28,3	28,5	28,7	28,9
Kolombiya	11,7	16,2	20,9	21,4	21,9	24,8	26,1	27,1	27,0	27,3	27,5
Meksika	17,8	23,2	24,4	24,8	25,0	25,2	25,6	26,4	26,5	26,6	26,6
AB-28	18,1	19,8	20,6	20,8	21,4	21,4	22,3	23,1	23,9	24,2	24,5
Ukrayna	3,9	12,1	20,8	19,6	21,6	21,4	22,1	22,4	22,2	23,2	23,7
İran	11,3	15,5	22,3	22,9	22,8	22,2	22,4	23,0	22,9	22,4	22,6
Türkiye	9,2	11,7	16,0	16,6	16,8	16,1	16,9	17,5	17,8	17,9	17,8
Kore	9,9	11,1	13,4	14,3	14,4	14,5	16,3	16,7	16,9	16,7	16,9
Uruguay	15,4	14,0	16,4	19,5	18,4	9,3	11,6	15,9	16,4	16,3	16,4
Japonya	12,2	11,5	12,7	12,3	13,1	13,1	13,5	14,0	14,1	14,3	14,5
Kazakistan	3,1	8,9	12,2	13,1	15,2	14,4	14,7	14,9	14,0	14,0	13,9
Dünya	9,7	11,1	12,8	13,1	13,2	13,2	13,3	13,7	13,8	13,9	13,8

Kaynak: OECD, 2018 (Erişim tarihi, 03.03.2018) 1/Tahmin

Ek Tablo 5. Ülkelere Göre Dünya Tavuk Eti İhracat Miktarı (bin ton)

Ülkeler	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 ¹
Brezilya	2.762	3.461	3.570	3.560	3.552	3.649	3.888	3.959	3.944
ABD	2.480	3.297	3.445	3.597	3.560	3.536	2.974	3.112	3.188
Hollanda	624	878	996	916	872	911	948	1.045	1.400
Polonya	102	286	304	380	423	413	488	618	880
Hong Kong	168	695	761	571	514	616	548	518	492
Belçika	313	385	408	442	412	418	461	450	586
Türkiye	44	138	234	301	358	397	334	315	404
Fransa	356	381	426	380	390	347	360	313	289
Almanya	167	269	288	322	319	343	324	306	327
İngiltere	181	215	225	223	263	273	241	243	302
Tayland	5	33	51	93	91	147	176	213	224
Arjantin	112	251	266	329	366	310	213	183	204
Çin	128	165	168	147	153	171	188	176	195
İspanya	54	96	114	90	93	129	146	169	156
Belarus	10	38	74	104	104	112	135	144	131
İtalya	63	86	87	90	81	81	85	101	98
Kanada	90	129	125	121	128	112	103	101	100
Macaristan	33	58	81	74	85	94	93	100	97
Şili	56	73	80	80	77	78	88	92	83
Ukrayna	0	27	50	81	145	175	161	86	271
Diğer	355	692	684	717	754	806	783	847	1.106
Dünya	8.102	11.654	12.437	12.620	12.741	13.117	12.736	13.092	14.477

Kaynak: FAO, 2018 1/2017 yılı verisi Trade Map-ITC (020711,12,13,14 GTİP) (tahmindir) *sıralama 2016 yılına göre

Ek Tablo 6. Ülkelere Göre Dünya Tavuk Eti İhracat Değeri (milyon dolar)

Ülkeler	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 ¹
Brezilya	3.324	5.789	7.063	6.732	7.004	6.893	6.231	5.946	6.428
ABD	2.112	3.408	3.959	4.430	4.396	4.271	3.011	2.860	3.192
Hollanda	1.164	1.869	2.209	2.242	2.120	2.198	2.002	2.092	2.467
Polonya	232	572	690	807	912	925	901	1.056	1.491
Hong Kong	148	815	857	609	587	753	741	786	835
Belçika	591	823	949	976	945	921	801	774	903
Almanya	343	583	695	742	768	802	665	624	644
Fransa	687	865	1.082	810	860	745	693	550	509
Tayland	14	59	107	193	211	396	417	496	591
Çin	162	349	432	388	395	447	460	420	447
Türkiye	32	202	381	519	597	635	430	351	514
İngiltere	267	307	359	330	380	376	277	256	295
Şili	105	169	230	215	221	230	258	248	234
İspanya	95	158	207	172	194	254	241	242	243
Arjantin	110	379	432	529	649	547	308	238	285
Belarus	16	76	155	240	212	257	200	208	200
İtalya	121	194	219	205	196	205	189	200	196
Macaristan	99	152	212	160	193	215	183	186	163
Kanada	104	192	199	224	234	205	197	167	157
S. Arabistan	38	21	31	43	75	83	111	120	138
Diğer	670	1.389	1.560	1.671	1.826	1.922	1.649	1.552	2.096
Dünya	10.431	18.372	22.029	22.238	22.974	23.279	19.964	19.372	22.028

Kaynak: FAO, 2018 1/2017 yılı verisi Trade Map-ITC (020711,12,13,14 GTİP) (tahmindir) *sıralama 2016 yılına göre

Ek Tablo 7. Ülkelere Göre Dünya Tavuk Eti İthalat Miktarı (bin ton)

Ülkeler	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 ¹
S. Arabistan	451	645	737	743	831	721	844	883	707
Meksika	357	536	564	604	668	706	777	781	788
Hong Kong	455	1.011	1.177	850	723	853	689	734	772
Çin	370	516	385	473	540	440	394	569	450
Japonya	419	420	472	425	414	475	530	551	569
BAE	170	286	319	356	356	391	526	502	426
G.Afrika	157	220	299	339	320	335	318	478	523
Vietnam	5	507	802	516	115	555	637	453	330
Almanya	221	299	321	329	344	383	402	447	498
İngiltere	353	342	372	356	351	340	360	378	413
Fransa	181	292	318	317	310	322	348	356	378
Irak	31	263	372	353	413	413	347	329	453
Hollanda	271	308	355	341	312	318	273	274	474
Filipinler	26	98	112	107	96	171	168	242	253
Küba	103	144	150	183	173	186	224	233	278
Rusya	1.204	603	384	498	503	435	242	214	222
Angola	103	238	287	301	320	653	312	202	264
Kazakistan	109	100	157	191	169	158	160	164	169
Tayvan	75	110	108	123	111	141	180	160	157
Kanada	105	143	148	162	164	163	176	157	143
Diğer	2.284	3.432	3.579	3.920	4.073	4.225	4.177	4.231	4.656
Dünya	7.451	10.513	11.418	11.488	11.305	12.385	12.084	12.339	12.924

Kaynak: FAO, 2018 1/2017 yılı verisi Trade Map-ITC (020711,12,13,14 GTİP) (tahmindir) *sıralama 2016 yılına göre

Ek Tablo 8. Ülkelere Göre Dünya Tavuk Eti İthalat Değeri (milyon dolar)

Ülkeler	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 ¹
S.Arabistan	609	1.231	1.721	1.634	1.978	1.545	1.740	1.513	1.192
Çin	323	919	804	870	927	818	899	1.230	1.027
İngiltere	1.230	1.325	1.546	1.388	1.360	1.398	1.275	1.203	1.290
Hong Kong	477	1.524	1.788	1.259	1.136	1.484	1.141	1.202	1.339
Japonya	844	1.091	1.636	1.189	1.125	1.336	1.309	1.116	1.347
Almanya	587	756	952	845	920	1.008	909	974	1.095
Fransa	391	803	991	923	960	977	863	889	953
BAE	219	484	639	700	789	728	753	708	702
Meksika	259	475	583	736	851	852	743	704	817
Vietnam	4	615	953	610	140	734	889	576	360
Hollanda	424	601	679	650	595	567	531	550	829
Irak	33	409	692	718	827	827	545	458	636
Kanada	169	331	311	430	445	417	458	377	338
G.Afrika	114	197	319	368	333	314	253	318	442
Rusya	778	780	529	771	791	759	341	301	347
İrlanda	179	178	207	208	250	310	281	280	259
Belçika	182	259	323	334	340	366	278	268	321
Kuveyt	192	322	317	251	331	275	284	249	272
Singapur	129	210	264	269	274	261	243	244	226
Katar	37	86	139	172	215	228	244	228	217
Diğer	2.784	5.628	6.655	7.275	7.780	8.108	6.747	6.216	6.736
Dünya	9.966	18.223	22.048	21.598	22.368	23.311	20.726	19.604	20.747

Kaynak: FAO, 2018 1/2017 yılı verisi Trade Map-ITC (020711,12,13,14 GTİP) (tahmindir) *sıralama 2016 yılına göre

Ek Tablo 9. Ülkelere Göre Dünya Tavuk Yumurtası İhracat Miktarı (bin ton)

Ülkeler	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 ¹
Hollanda	267	409	381	374	470	449	426	350	409
Türkiye	11	132	206	244	281	290	218	289	348
Polonya	49	153	174	184	214	205	234	235	251
Almanya	96	115	139	136	122	151	142	156	145
ABD	74	86	94	107	145	183	166	150	162
Malezya	60	89	138	165	92	93	96	105	317
Çin	80	100	100	74	88	90	93	98	82
Belçika	76	78	46	54	68	65	80	90	103
İspanya	103	123	96	54	59	60	90	77	47
Belarus	26	33	37	32	45	49	44	45	43
Fransa	39	57	33	35	38	44	44	37	31
Hindistan	59	35	34	36	24	26	35	26	28
İtalya	9	28	21	9	7	16	23	25	17
Ukrayna	1	19	39	29	37	56	59	24	89
Portekiz	5	9	9	11	12	19	18	21	18
Letonya	3	19	16	15	12	14	15	19	16
Brezilya	8	14	14	34	18	22	27	18	16
Çekya	7	8	12	12	16	14	15	16	15
Rusya F.	6	13	13	13	13	9	12	15	27
Bulgaristan	3	10	10	6	9	12	14	15	15
Diğer	128	298	199	196	205	227	223	180	142
Dünya	1.111	1.826	1.809	1.821	1.976	2.094	2.074	1.991	2.318

Kaynak: FAO, 2018 1/2017 yılı verisi Trade Map-2018 (040711, 21 GTİP) (tahmindir) *sıralama 2016 yılına göre

*Hindistan, Singapur ve Kanada adetten tona çevrilmiştir (1 kg=16 adet)

Ek Tablo 10. Ülkelere Göre Dünya Tavuk Yumurtası İhracat Değeri (milyon dolar)

Ülkeler	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 ¹
Hollanda	331	813	701	785	836	756	591	553	685
ABD	161	246	290	289	353	392	504	424	369
Türkiye	18	156	284	350	406	401	273	289	376
Almanya	131	229	243	292	265	308	264	274	283
Polonya	46	190	208	293	271	276	283	237	338
Çin	62	127	158	112	156	173	174	168	113
Belçika	72	130	117	119	135	152	169	156	161
İspanya	92	163	133	101	106	120	148	109	86
Malezya	53	103	127	134	135	145	116	106	110
Fransa	80	124	92	95	94	111	100	80	79
İngiltere	32	51	57	59	112	138	126	67	84
Brezilya	15	73	82	96	60	87	73	51	53
Çekya	12	22	36	38	46	51	45	38	42
Hindistan	43	39	41	50	33	35	40	38	29
Belarus	18	33	38	33	57	57	41	37	31
Macaristan	15	43	42	38	36	46	41	34	30
S. Arabistan	15	60	59	55	73	67	32	29	15
Portekiz	7	15	16	19	20	34	33	28	35
G.Afrika	1	16	7	10	26	30	33	26	14
Bulgaristan	4	21	23	18	25	32	33	25	33
Diğer	182	567	424	411	401	487	467	332	368
Dünya	1.390	3.222	3.177	3.396	3.645	3.898	3.587	3.101	3.335

Kaynak: FAO, 2018 2017 yılı verisi Trade Map-ITC (040711,21 GTİP) (tahmindir) *sıralama 2016 yılına göre

Ek Tablo 11. Ülkelere Göre Dünya Tavuk Yumurtası İthalat Miktarı (bin ton)

Ülkeler	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 ¹
Almanya	273	482	417	382	371	424	430	438	402
Irak	4	199	188	256	294	295	217	263	345
Hollanda	88	169	156	151	210	298	261	236	230
Hong Kong	85	95	103	103	106	134	149	148	148
Rusya F.	7	17	22	58	62	81	86	86	77
Singapur	55	76	75	124	78	74	78	84	84
BAE	29	15	22	28	51	37	57	70	68
Belçika	42	61	57	47	53	50	49	64	286
Meksika	7	7	11	23	70	56	56	63	57
Fransa	83	54	63	72	44	23	34	42	53
İtalya	14	40	28	41	92	69	61	40	36
Kanada	27	25	23	26	33	64	86	34	40
İsviçre	28	34	32	32	32	32	30	28	28
İngiltere	38	36	31	52	45	36	29	28	27
Çekya	21	23	27	23	19	22	28	27	22
Avusturya	19	22	18	11	14	17	18	19	23
Umman	14	17	18	8	11	11	15	16	18
Polonya	12	19	21	12	18	21	15	16	12
Romonya	6	15	16	5	9	9	11	11	11
Bahreyn	6	4	5	7	6	7	9	9	106
Diğer	236	268	355	294	309	189	276	203	157
Dünya	1.094	1.678	1.688	1.755	1.927	1.950	1.996	1.925	2.229

Kaynak: FAO, 2018 2017 yılı verisi Trade Map-ITC (040711,21 GTİP) (tahmindir) *sıralama 2016 yılına göre

Ek Tablo 12. Ülkelere Göre Dünya Tavuk Yumurtası İthalat Değeri (milyon dolar)

Ülkeler	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 ¹
Almanya	336	835	687	728	648	667	603	634	647
Irak	7	321	293	432	498	498	275	313	392
Hollanda	96	231	230	270	297	318	252	234	351
Rusya	28	94	125	175	212	286	256	195	174
Hong Kong	73	128	156	149	170	187	182	168	174
Meksika	24	27	44	64	183	175	181	168	169
Singapur	58	103	124	113	125	140	120	113	97
Belçika	42	94	98	95	104	105	106	113	146
BAE	23	31	44	58	102	97	96	90	91
Fransa	65	86	85	133	58	55	96	79	85
Kanada	45	60	64	67	83	121	156	77	80
İsviçre	39	68	65	68	73	66	55	56	54
Katar	9	30	20	10	1	8	56	56	33
İngiltere	62	90	83	124	108	86	73	47	55
İtalya	21	54	44	76	123	97	75	45	58
S.Arabistan	13	9	9	14	37	8	8	41	25
ABD	16	27	28	10	9	19	111	35	18
Afganistan	1	9	15	12	30	39	25	34	17
Umman	16	25	31	14	20	19	23	33	40
Çekya	17	37	48	49	35	40	40	33	38
Diğer	466	726	855	760	793	900	779	684	615
Dünya	1.457	3.084	3.147	3.421	3.708	3.931	3.567	3.245	3.358

Kaynak: FAO, 2018 2017 yılı verisi Trade Map-ITC (040711,21 GTİP) (tahmindir) *sıralama 2016 yılına göre

Ek Tablo 13. Dünya Tavuk Eti İhraç Fiyatları (\$/ton)

Yıllar		ABD	Brezilya
2005		847	1.228
2010		1.032	1.781
2011		1.147	2.083
2012		1.228	1.931
2013		1.229	2.014
2014		1.206	1.940
2015		1.003	1.642
2016		914	1.532
2017		999	1.653
2018	Ocak	972	1.555
	Şubat	968	1.574
	Mart	965	1.583

Kaynak: FAO, 2018. (Erişim tarihi, 05.04.2018) (USA : Broiler cuts, export unit value Brazil : Export unit value for chicken (f.o.b.))

Ek Tablo 14. Dünya Üretici Fiyatları (\$/ton)

Tavuk Eti								
Ülkeler	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Brezilya	972	1.453	1.958	2.097	2.528	2.658	1.981	1.422
ABD	1.329	1.489	1.386	1.544	1.810	1.927	1.597	1.467
Hollanda	1.113	1.337	1.567	1.491	1.568	1.508	1.241	1.192
Polonya	1.231	1.541	1.814	1.718	1.775	1.700	1.345	1.226
Hong Kong	2.694	3.793	3.689	4.701	4.967	6.614	6.858	8.206
Belçika	1.342	1.586	1.800	1.652	1.750	1.693	1.384	1.325
Almanya	1.192	1.970	2.301	2.143	2.319	2.279	1.855	1.675
Türkiye	1.809	3.272	3.226	3.012	2.804	2.705	2.420	2.242
İngiltere	1.318	1.624	1.719	1.788	1.834	1.855	1.689	1.505
Fransa	1.489	1.847	2.193	2.068	2.266	2.108	1.706	1.685
Yumurta								
Hollanda	685	1.104	986	1.574	1.164	1.218	1.167	1.026
Türkiye	1.809	2.141	2.543	2.520	1.968	1.846	1.759	1.640
Polonya	1.012	1.158	1.098	1.787	1.375	1.401	1.102	932
Almanya	1.316	2.507	2.708	2.127	1.656	1.577	1.405	1.277
ABD	490	985	1.362	1.404	1.533	1.759	2.322	1.079
Çin	674	-	1.345	1.260	1.359	1.091	911	986
İspanya	1.495	1.616	1.787	2.436	1.757	1.755	1.493	1.281
Malezya	1.012	1.500	1.688	1.619	1.745	1.797	1.494	1.326
Belçika	576	1.031	571	958	632	678	643	511

Kaynak: FAOSTAT, 2011. (Erişim tarihi, 05.04.2018)

Ek Tablo 15. Türkiye Kümes Hayvan Sayıları (bin adet)

Yıllar	Yumurta Tavuğu	Et Tavuğu	Hindi	Kaz	Ördek
2000	64.709	193.459	3.682	1.497	1.104
2001	55.676	161.899	3.254	1.398	914
2002	57.139	188.637	3.092	1.400	832
2003	60.400	217.133	3.994	1.337	811
2004	58.774	238.102	3.902	1.251	770
2005	60.276	257.221	3.697	1.067	656
2006	58.698	286.121	3.227	830	525
2007	64.286	205.082	2.675	1.023	482
2008	63.365	180.916	3.230	1.063	470
2009	66.500	163.469	2.755	945	413
2010	70.934	163.985	2.942	716	397
2011	78.957	158.917	2.563	680	382
2012	84.677	169.034	2.761	676	357
2013	88.721	177.433	2.925	755	368
2014	93.751	199.976	2.990	912	400
2015	98.597	213.658	2.828	851	398
2016	108.689	220.322	3.183	933	414
2017	121.556	221.245	3.872	978	492

Kaynak: TÜİK, 2018a (Erişim tarihi, 01.03.201)

Ek Tablo 16. Türkiye Kesilen Tavuk Sayısı ile Et ve Tavuk Yumurtası Üretimi

Yıllar	Kesilen Tavuk Sayısı (bin adet)	Tavuk Eti Üretimi (ton)	Yumurta Üretimi (milyon adet)	Yumurta Üretimi (ton)*
2000	413.963	643.457	13.509	844.287
2001	370.910	614.745	10.575	660.940
2002	416.002	696.187	11.555	722.182
2003	512.750	872.419	12.667	791.674
2004	512.239	876.774	11.056	690.972
2005	538.900	936.697	12.052	753.278
2006	495.566	917.659	11.734	733.348
2007	604.836	1.068.454	12.725	795.310
2008	617.986	1.087.682	13.191	824.419
2009	717.401	1.293.315	13.833	864.545
2010	843.898	1.444.059	11.840	740.025
2011	963.245	1.613.309	12.955	809.668
2012	1.047.783	1.723.919	14.911	931.923
2013	1.060.673	1.758.363	16.497	1.031.047
2014	1.109.742	1.894.669	17.145	1.071.587
2015	1.118.719	1.909.276	16.728	1.045.469
2016	1.101.572	1.879.018	18.098	1.131.100
2017	1.228.444	2.136.734	19.281	1.205.075

Kaynak: TÜİK, 2018a (Erişim tarihi, 01.03.2018)

*16 adet yumurta 1 kg kabul edilmiştir.

Ek Tablo 17. Türkiye Kanatlı Sektöründeki İşletme ve Kümes Sayıları (adet)

Yıllar		Kuluçkahane	Damızlık	Ticari etlik piliç	Ticari yumurtacı	Toplam
2006	İşletme	82	238	8.899	1.304	10.523
	Kümes	-	1.445	11.020	3.284	15.749
2007	İşletme	81	248	8.919	1.195	10.443
	Kümes	-	1.507	11.263	3.289	16.059
2008	İşletme	81	247	8.948	1.075	10.351
	Kümes	-	1.548	11.543	3.059	16.150
2009	İşletme	90	274	8.827	1.078	10.269
	Kümes	-	1.586	11.350	3.120	16.056
2010	İşletme	79	277	8.908	1.072	10.410
	Kümes	-	1.657	11.623	3.162	16.442
2011	İşletme	79	276	9.164	1.042	10.561
	Kümes	-	1.769	12.227	3.044	17.040
2012	İşletme	78	302	9.403	1.050	10.900
	Kümes	-	1.949	12.852	3.243	18.044
2013	İşletme	80	322	9.444	994	18.840
	Kümes	-	2.086	13.505	3.103	18.694
2014	İşletme	80	341	9.782	1.046	11.328
	Kümes	-	2.237	14.360	3.141	19.738
2015	İşletme	75	354	9.676	1.113	11.296
	Kümes	-	2.390	14.415	3.229	20.034
2016	İşletme	62	357	7.834	1.698	10.017
	Kümes	-	2.351	12.534	3.616	18.501

Kaynak: GTHB, 2018

Ek Tablo 18. 2017 Yılı Bölgelere Göre Tavuk Sayısı (bin adet)

Bölgeler	Et Tavuğu	Bölgeler	Yumurta Tavuğu
Doğu Marmara	76.115	Ege	42.481
Ege	58.914	Batı Anadolu	21.873
Batı Marmara	32.735	Doğu Marmara	12.003
Akdeniz	24.364	Batı Karadeniz	9.742
Batı Karadeniz	12.826	Orta Anadolu	9.238
Batı Anadolu	7.326	Batı Marmara	9.117
Ortadoğu Anadolu	5.909	Güneydoğu Anadolu	6.228
Güneydoğu Anadolu	766	Akdeniz	5.171
İstanbul	714	Ortadoğu Anadolu	2.896
Kuzeydoğu Anadolu	705	Kuzeydoğu Anadolu	1.225
Orta Anadolu	578	İstanbul	1.130
Doğu Karadeniz	294	Doğu Karadeniz	452

Kaynak: TÜİK, 2018. (Erişim tarihi, 14.03.2018)

Ek Tablo 19. 2017 Yılı İllere Göre Tavuk Sayısı (bin adet)

İller	Et Tavuğu	İller	Yumurta Tavuğu
Manisa	30.076	Afyon	18.594
Balıkesir	26.876	Konya	15.216
Sakarya	26.584	Manisa	12.930
Bolu	24.248	Balıkesir	7.379
Mersin	17.107	Bursa	6.894
İzmir	12.818	İzmir	5.689
Uşak	10.002	Ankara	5.484
Ankara	6.978	Kayseri	4.726
Düzce	6.876	Çorum	4.706
Zonguldak	6.468	Gaziantep	3.575
Adana	6.040	Denizli	1.922
Bursa	5.812	Sakarya	1.833
Çanakkale	5.797	Samsun	1.675
Kocaeli	5.554	Eskişehir	1.659
Bilecik	4.227	Mersin	1.651
Elazığ	4.146	Amasya	1.640
Denizli	3.084	Elazığ	1.221
Eskişehir	2.814	Karaman	1.173
Çankırı	2.625	Kütahya	1.171
Aydın	2.022	İstanbul	1.130
Samsun	1.642	Kahramanmaraş	1.087
Malatya	1.437	Mardin	1.022
Bartın	973	Nevşehir	972
İstanbul	714	Kırşehir	928
Erzincan	705	Aydın	918
Osmaniye	494	Adana	861
Afyon	453	Uşak	748
Kütahya	430	Tekirdağ	748
Karabük	410	Niğde	746
Niğde	405	Malatya	716
Kastamonu	398	Bolu	593
Hatay	368	Çankırı	567
Kahramanmaraş	354	Şanlıurfa	561
Konya	348	Yozgat	550
Gaziantep	325	Sivas	527
Bingöl	288	Diyarbakır	514
Ordu	242	Muğla	508
Çorum	233	Kırklareli	502
Kilis	180	Antalya	494
Diyarbakır	159	Kırıkkale	493

Kaynak: TÜİK, 2018. (Erişim tarihi, 14.03.2018)

Ek Tablo 20. Türkiye Tavuk Eti İhracat Miktarı (ton)

Ülkeler	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Irak	4.176	62.024	118.707	164.301	203.751	213.921	166.906	165.130	219.089
Hong Kong	4.881	18.879	20.237	24.306	40.318	44.413	38.007	30.119	42.259
Kongo	-	2.895	6.335	12.526	6.788	9.180	5.784	9.361	19.290
Suriye	-	113	647	765	23.756	19.295	17.213	12.441	17.648
Tacikistan	278	9.336	12.091	13.716	14.769	18.408	17.369	15.308	16.569
BAE	22	86	296	152	1.120	2.822	7.728	9.248	13.777
Kongo D. C.	-	1.768	4.325	5.026	7.380	11.641	9.586	7.381	11.107
Libya	-	-	9.376	12.767	10.192	11.547	15.983	10.952	10.791
Tayvan	-	-	-	-	-	-	-	-	8.566
Gürcistan	552	286	2.336	4.633	8.293	11.001	5.530	5.822	8.025
Angola	-	716	2.022	4.330	5.712	7.389	8.123	5.319	6.341
Vietnam	-	20.267	16.450	9.486	1.316	204	2.451	19.501	5.852
Katar	-	-	21	93	543	735	721	1.161	3.648
Özbekistan	3.420	1.182	3.263	3.972	1.063	1.471	367	654	2.297
S. Arabistan	-	-	-	803	762	723	769	990	1.993
Ürdün	22	269	608	678	1.475	2.603	1.007	1.190	1.983
Türkmenistan	1.123	-	63	-	-	296	114	765	1.874
Umman	-	43	143	278	459	551	707	968	1.508
Liberya	-	727	2.788	2.542	2.002	1.840	1.300	2.202	1.342
Mersin S. B.	-	-	3	-	40	198	802	2.556	1.206
Azerbaycan	6.857	7.211	8.172	6.835	6.219	4.433	2.535	3.252	938
Kuveyt	-	97	128	147	130	230	408	539	912
Ekvator G.	-	394	621	1.353	952	1.163	761	714	630
İran	-	4.632	8.408	18.288	4.475	942	-	108	592
Gana	-	76	796	1.543	1.888	369	1.488	931	571
Diğer	23.006	7.394	16.138	11.072	14.165	31.391	28.346	7.790	4.925
Toplam	44.337	138.395	233.975	299.613	357.567	396.765	334.006	314.402	403.731

Kaynak: TÜİK, 2018 ((Erişim tarihi, 01.03.2018) 0207 GTİP Tavuk eti ve sakatat)

Ek Tablo 21. Türkiye Tavuk Eti İhracat Değeri (bin dolar)

Ülkeler	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Irak	4.984	120.025	244.913	348.480	425.983	420.512	271.242	229.958	320.928
Hong Kong	2.294	19.093	20.039	15.181	33.018	53.371	30.961	22.742	48.795
Libya	-	-	20.428	27.722	21.136	21.513	26.709	18.202	18.128
Kongo	-	2.952	6.654	15.560	8.646	10.904	7.169	5.891	17.676
Suriye	-	64	392	899	21.677	22.248	19.201	11.298	16.532
BAE	8	183	659	323	2.790	6.058	9.850	8.172	12.833
Kongo D. C.	-	1.963	5.133	6.271	9.070	13.665	10.846	5.133	10.088
Tayvan	-	-	-	-	-	-	-	-	10.078
Gürcistan	335	242	2.395	5.022	8.920	11.550	5.467	5.893	8.359
Katar	-	-	25	309	1.882	2.468	1.785	2.175	8.105
Tacikistan	159	5.599	6.423	7.846	8.468	10.143	7.507	5.265	7.030
Vietnam	-	21.315	17.326	7.944	1.320	303	1.532	14.179	6.380
Angola	-	800	2.220	5.381	7.206	9.066	8.990	3.453	5.714
S.Arabistan	-	-	-	2.001	1.918	1.960	1.817	2.215	4.392
Umman	-	42	178	550	1.174	1.054	1.231	1.501	2.518
Ürdün	10	88	274	301	699	1.354	821	1.278	2.134
Kuveyt	-	194	274	191	421	797	1.102	1.152	1.883
Özbekistan	1.619	833	2.743	3.869	748	846	173	263	1.239
Bosna-Hersek	808	1.964	3.758	3.786	2.478	2.719	1.636	1.248	1.161
Azerbaycan	6.015	10.663	11.710	9.598	10.076	7.508	2.371	1.293	870
İran	-	9.146	18.182	42.864	10.797	2.170	-	142	851
Türkmenistan	572	-	49	-	-	292	100	276	833
Bahreyn	-	122	111	76	107	99	570	684	725
Afganistan	11	130	254	218	169	182	33	352	613
Liberya	-	525	1.444	1.644	1.776	1.177	739	883	591
Diğer	15.201	6.314	14.546	10.438	14.579	32.423	17.102	6.950	5.301
Toplam	32.016	202.257	380.131	516.472	595.059	634.382	428.955	350.601	513.757

Kaynak: TÜİK, 2018 ((Erişim tarihi, 01.03.2018)

0207 GTİP Tavuk eti ve sakatları

Ek Tablo 22. Tavuk Yumurtası (Gallus Domesticus Türü) İhracatı (ton)

Yıllar	Kuluçkalık, (Damızlık Olmayan)	Kuluçkalık Damızlık	Taze (Diğer)	Toplam tavuk yumurtası
2000	110	564	2.850	3.524
2001	1.814	2.825	13.516	18.155
2002	214	971	871	2.056
2003	1.193	1.887	4.835	7.916
2004	1.410	1.720	7.423	10.554
2005	1.033	2.554	6.514	10.101
2006	817	1.873	9.260	11.950
2007	1.195	1.100	44.428	46.723
2008	4.886	3.180	69.476	77.542
2009	7.276	3.894	78.473	89.644
2010	1.975	1.828	127.784	131.588
2011	3.726	4.535	197.946	206.207
2012	1.938	6.903	232.773	241.614
2013	4.732	8.377	268.261	281.370
2014	8.193	1.961	279.387	289.541
2015	11.734	762	205.438	217.934
2016	13.020	561	275.772	289.354
2017	12.099	970	335.132	348.201

Kaynak: TÜİK, 2018a (Erişim tarihi, 01.03.2018)

Ek Tablo 23. Türkiye Tavuk Yumurtası (Gallus Domesticus Türü) İthalatı (ton)

Yıllar	Kuluçkalık, Damızlık	Kuluçkalık (Damızlık Olmayan)	Toplam Tavuk Yumurtası
2000	75	142	217
2001	38	16	54
2002	690	1.399	2.089
2003	651	97	748
2004	756	-	756
2005	777	-	777
2006	345	0	345
2007	409	-	409
2008	312	-	312
2009	370	-	370
2010	400	-	400
2011	568	-	568
2012	444	-	444
2013	1.128	-	1.128
2014	1.924	-	1.924
2015	1.410	63	1.473
2016	1.404	94	1.498
2017	1.608	-	1.608

Kaynak: TÜİK, 2018a (Erişim tarihi, 01.03.2018)

*Karşı ülke tarafından reddedilen veya ticari anlaşmazlıklar vb. sebeplerle ihracattan geri dönen sofralık yumurta sevkiyatlarının TÜİK verilerinde "ithalat" olarak değerlendirilmesinden dolayı dahil edilmemiştir

Ek Tablo 24. Ülkelere Göre Türkiye Tavuk Yumurtası İhracat Miktarı (ton)

Ülkeler	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Irak	1.655	94.517	159.652	228.135	257.730	247.123	168.205	245.542	309.581
Katar	-	20	23	-	757	326	1.072	2.683	9.875
BAE	-	365	255	1.197	1.241	1.163	4.212	9.068	8.078
Afganistan	-	-	-	-	-	-	-	1.235	5.615
Suriye	-	27.320	5.309	741	6.503	21.460	24.425	16.791	3.295
Bahreyn	-	21	-	-	42	-	149	2.395	2.588
Azerbaycan	624	1.291	5.823	2.074	2.581	3.396	2.423	3.071	2.043
S. Arabistan	141	15	3	197	1.440	187	4.774	6.222	1.878
Libya	-	-	664	2.210	839	205	-	59	1.684
İran	-	72	26.851	62	-	3	944	276	1.036
Umman	-	46	-	67	148	-	17	805	1.018
Sudan	-	-	-	-	155	-	-	31	235
Kuveyt	-	24	26	46	80	44	224	210	229
Lübnan	-	-	-	-	-	-	20	135	205
Yunanistan	-	-	-	-	135	-	-	-	204
Kazakistan	-	-	-	-	-	-	-	-	154
Somali	-	-	-	-	15	20	56	179	132
Özbekistan	84	91	98	249	672	776	135	108	124
Romanya	152	-	-	-	-	-	-	-	60
İspanya	-	-	-	-	-	-	-	-	43
Ürdün	57	-	-	-	22	-	189	407	38
Gürcistan	3.136	7	75	153	1.189	1.176	11	62	33
Fildişi Kıyısı	-	-	-	-	-	-	-	53	27
Pakistan	-	-	-	-	-	-	-	-	20
Burkina Faso	-	-	-	-	-	-	-	2	3
Diğer	4.251	7.798	7.426	6.483	7.821	13.662	11.078	20	3
Toplam	10.101	131.588	206.207	241.614	281.370	289.541	217.934	289.354	348.201

Kaynak: TÜİK, 2018 (Erişim tarihi, 01.03.2018)

Ek Tablo 25. Ülkelere Göre Türkiye Tavuk Yumurtası İhracat Değeri (bin dolar)

Ülkeler	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Irak	2.405	108.647	211.587	318.711	360.143	324.953	194.261	232.789	314.048
Katar	-	20	25	-	979	745	1.481	2.637	10.755
BAE	-	424	361	1.477	1.721	1.484	5.221	9.250	8.398
Azerbaycan	2.069	4.757	11.035	8.164	9.413	13.832	10.894	5.645	7.720
Suriye	-	30.257	6.179	1.001	11.608	33.170	28.566	19.031	7.251
S. Arabistan	409	64	14	880	2.692	609	9.143	12.038	6.971
Afganistan	-	-	-	-	-	-	-	1.040	5.806
Bahreyn	-	28	-	-	43	-	167	2.220	4.543
Umman	-	39	-	83	165	-	27	1.754	3.307
Libya	-	-	1.069	3.280	1.026	277	-	46	1.617
İran	-	429	42.138	98	-	25	1.136	262	1.118
Sudan	-	-	-	-	210	-	-	123	865
Lübnan	-	-	-	-	-	-	24	478	851
Kazakistan	-	-	-	-	-	-	-	-	718
Özbekistan	293	681	731	1.703	3.997	4.963	776	366	601
Kuveyt	-	36	79	160	217	163	352	272	266
Yunanistan	-	-	-	-	153	-	-	-	221
Ürdün	69	-	-	-	31	-	778	851	170
Somali	-	-	-	-	23	23	64	199	147
Fildişi Kıyısı	-	-	-	-	-	-	-	246	144
Gürcistan	3.154	38	334	765	2.333	1.663	34	105	117
Romanya	553	-	-	-	-	-	-	-	64
İspanya	-	-	-	-	-	-	-	-	48
Burkina Faso	-	-	-	-	-	-	-	9	24
Pakistan	-	-	-	-	-	-	-	-	17
Diğer	7.669	10.748	10.266	9.734	11.279	19.514	20.382	18	4
Toplam	16.621	156.166	283.819	346.057	406.033	401.423	273.307	289.375	375.790

Kaynak: TÜİK, 2018a (Erişim tarihi, 01.03.2018)

Ek Tablo 26. Ülkelere Göre Türkiye Tavuk Yumurtası İthalat Miktarı (ton)

Ülkeler	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
İngiltere	336	294	272	123	745	1.549	952	851	1.150
ABD	45	-	-	8	18	-	11	85	259
Brezilya	-	106	296	313	214	5	-	10	138
Hollanda	-	-	-	-	-	5	7	6	44
Almanya	389	-	-	-	150	337	440	426	17
Belçika	-	-	-	-	-	-	63	16	-
Çek Cum.	-	0	-	-	-	-	-	-	-
Danimarka	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fransa	-	-	-	-	-	-	0	-	-
İspanya	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İsrail	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Macaristan	-	-	-	-	-	26	-	26	-
Ukrayna	-	-	-	-	-	-	-	79	-
Y. Zelanda	7	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	777	400	568	444	1.128	1.924	1.473	1.498	1.608

Kaynak: TÜİK, 2018a (Erişim tarihi, 01.03.2018)

*Karşı ülke tarafından reddedilen veya ticari anlaşmazlıklar vb. sebeplerle ihracattan geri dönen sofralık yumurta sevkiyatlarının TÜİK verilerinde “ithalat” olarak değerlendirildiğinden dolayı dahil edilmemiştir.

Ek Tablo 27. Ülkelere Göre Türkiye Tavuk Yumurtası İthalat Değeri (bin dolar)

Ülkeler	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
İngiltere	-	3.685	3.408	3.842	1.861	11.065	24.134	12.675	11.690	16.505
ABD	-	648	-	-	116	245	-	158	1.025	3.425
Brezilya	-	-	1.760	5.281	5.042	3.265	39	-	94	1.797
Hollanda	360	-	-	-	-	-	102	85	78	505
Almanya	29	4.941	-	-	-	1.895	4.335	4.824	4.578	177
Belçika	-	-	-	-	-	-	-	182	45	-
Çek Cum.	-	-	25	-	-	-	-	-	-	-
Danimarka	86	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fransa	4	-	-	-	-	-	-	1	-	-
İspanya	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İsrail	31	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Macaristan	-	-	-	-	-	-	376	-	346	-
Ukrayna	-	-	-	-	-	-	-	-	228	-
Yeni Zelanda	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	541	9.375	5.192	9.123	7.019	16.470	28.986	17.924	18.082	22.408

Kaynak: TÜİK, 2018a (Erişim tarihi, 01.03.2018)

*Karşı ülke tarafından reddedilen veya ticari anlaşmazlıklar vb. sebeplerle ihracattan geri dönen sofralık yumurta sevkiyatlarının TÜİK verilerinde "ithalat" olarak değerlendirildiğinden dolayı dahil edilmemiştir.

Ek Tablo 28. Türkiye Kümes Hayvancılığı Üretici Fiyatları (TL/baş, adet, kg)

Yıllar	Et Tavuğu (TL/baş)												Ort.
	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	
2005	5,45	4,93	4,62	5,44	5,27	4,46	5,25	5,57	5,52	4,45	5,06	4,72	5,06
2010	6,98	6,83	7,06	7,10	7,48	7,54	7,44	7,62	6,85	7,09	7,15	7,16	7,19
2011	10,14	10,87	11,18	11,34	11,26	11,28	11,27	10,36	10,38	10,77	11,08	11,09	10,92
2012	10,94	10,99	11,01	11,03	10,98	11,03	11,01	11,10	11,03	11,49	11,04	11,35	11,08
2013	9,91	9,95	10,07	9,98	10,03	10,03	10,03	10,03	10,03	10,03	10,03	10,03	10,01
Yıllar	Yumurta Tavuğu (TL/baş)												Ort.
	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	
2005	8,51	8,45	8,59	8,79	8,92	8,99	8,99	8,92	9,00	8,52	8,31	8,35	8,70
2010	9,35	9,64	9,65	9,72	9,65	9,36	9,60	9,59	9,53	9,61	9,74	9,51	9,58
2011	10,34	10,57	10,73	10,71	10,73	10,82	10,90	10,81	10,94	11,19	11,20	11,31	10,85
2012	10,98	10,94	11,07	11,04	11,17	11,04	11,02	11,07	11,03	11,16	11,17	11,22	11,08
2013	11,61	11,58	11,74	11,66	11,67	11,67	11,67	11,67	11,73	11,77	11,77	11,78	11,69
Yıllar	Yumurta (TL/adet)												Ort.
	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	
2005	0,15	0,14	0,14	0,14	0,14	0,14	0,14	0,14	0,14	0,13	0,13	0,13	0,14
2010	0,22	0,23	0,23	0,23	0,22	0,21	0,21	0,21	0,21	0,22	0,21	0,21	0,22
2011	0,22	0,23	0,22	0,22	0,22	0,22	0,22	0,23	0,24	0,29	0,28	0,28	0,24
2012	0,27	0,27	0,27	0,27	0,25	0,26	0,25	0,25	0,29	0,29	0,29	0,30	0,27
2013	0,24	0,23	0,22	0,22	0,21	0,21	0,19	0,20	0,21	0,22	0,22	0,22	0,22
2014	0,24	0,24	0,23	0,22	0,21	0,23	0,22	0,23	0,24	0,23	0,23	0,23	0,23
2015	0,23	0,24	0,24	0,23	0,22	0,23	0,24	0,25	0,26	0,26	0,26	0,26	0,24
2016	0,26	0,25	0,24	0,25	0,24	0,24	0,24	0,24	0,25	0,24	0,24	0,32	0,25
2017	0,29	0,29	0,28	0,26	0,25	0,25	0,25	0,26	0,27	0,27	0,29	0,30	0,27
Yıllar	Tavuk Eti (TL/kg)												Ort.
	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	
2005	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,36
2010	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3,99
2011	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4,08
2012	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4,65
2013	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4,85
2014	5,37	5,50	5,59	5,55	5,42	5,41	5,55	5,50	5,35	5,00	4,88	4,73	5,32
2015	4,93	5,13	5,04	5,13	5,19	4,86	5,35	5,78	5,29	5,06	4,69	4,69	5,09
2016	4,82	4,81	5,08	5,46	5,80	5,64	5,59	5,63	5,14	5,17	5,53	5,76	5,37

Kaynak: TÜİK, 2018 (Erişim tarih, 28.03.2018), 2014-2016 verileri ESK üretici satış fiyatlarıdır.

Ek Tablo 29. Türkiye Tavuk Eti ve Yumurta Tüketici Fiyatları (TL/kg, adet)

Yıllar	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ortalama
Tavuk Eti (TL/kg)													
2005	2,69	2,62	2,7	3,21	3,24	3,28	3,5	4,02	3,75	3,17	2,65	2,76	3,13
2010	5,44	5,77	6,22	6,4	5,93	5,35	5,66	6,14	6,49	5,89	5,26	4,96	5,79
2011	5,24	5,47	5,78	6,03	6,00	5,64	5,73	6,25	6,36	6,08	5,87	5,65	5,84
2012	5,71	6,33	6,82	6,7	6,46	6,35	6,56	6,97	7,27	7,09	6,77	6,42	6,62
2013	6,34	6,91	7,35	7,61	7,31	6,72	6,83	7,12	6,68	6,21	6,21	6,47	6,81
2014	7,13	7,53	7,73	7,64	7,24	7,14	7,49	7,57	7,32	7,00	6,75	6,67	7,27
2015	6,91	7,14	7,11	7,23	7,42	7,08	7,78	7,81	7,5	7,20	6,85	6,91	7,25
2016	7,44	7,48	7,65	7,97	8,18	8,32	8,37	8,09	7,46	7,32	7,82	8,22	7,86
2017	8,43	8,35	8,65	9,09	9,39	9,94	10,08	9,49	8,73	8,30	8,38	8,27	8,93
Yumurta (TL/adet)													
2005	0,15	0,14	0,14	0,13	0,12	0,11	0,11	0,11	0,15	0,14	0,11	0,11	0,13
2010	0,23	0,24	0,23	0,22	0,19	0,18	0,19	0,19	0,19	0,22	0,22	0,21	0,21
2011	0,21	0,22	0,23	0,21	0,21	0,22	0,23	0,24	0,28	0,34	0,31	0,30	0,25
2012	0,31	0,32	0,32	0,3	0,25	0,25	0,25	0,26	0,33	0,33	0,3	0,31	0,29
2013	0,31	0,29	0,29	0,28	0,25	0,27	0,26	0,31	0,33	0,35	0,36	0,36	0,30
2014	0,37	0,37	0,36	0,34	0,32	0,36	0,33	0,36	0,39	0,38	0,35	0,37	0,36
2015	0,37	0,38	0,38	0,35	0,33	0,37	0,37	0,39	0,45	0,44	0,43	0,43	0,39
2016	0,43	0,41	0,37	0,36	0,32	0,33	0,32	0,34	0,36	0,35	0,37	0,56	0,38
2017	0,51	0,51	0,49	0,42	0,40	0,37	0,36	0,42	0,44	0,43	0,48	0,53	0,45

Kaynak: TÜİK, 2018. (Erişim tarih, 28.03.2018)

Tablo 30. Türkiye’de Ortalama Kanatlı Yem Fiyatları (TL/ton)

Yemler	Etlik Piliç Yemi	Yumurta Yemi	Soya	Mısır
2005	489	401	-	-
2010	895	664	838	476
2011	1.020	807	1.044	615
2012	1.118	855	1.241	582
2013	1.162	910	1.329	634
2014	1.264	1.016	1.338	713
2015	1.205	1.041	1.344	709
2016	1.191	1.067	1.385	728
2017	1.384	1.220	1.612	840

Kaynak: TÜRKİYEM-BİR, 2018

Tablo 31. Türkiye’de Kişi Başına Kanatlı Eti (kg) ve Yumurta Tüketimi (adet/kişi)

Yıl	Yumurta	Piliç Eti	Hindi Eti	Diğer*	Toplam Kanatlı
2000	208	9,8	0,3	0,8	10,9
2005	174	13,0	0,6	0,8	14,4
2010	133	17,7	0,4	0,7	18,8
2011	131	18,5	0,5	0,7	19,7
2012	148	18,8	0,5	0,6	19,9
2013	159	18,3	0,4	0,6	19,3
2014	163	19,3	0,5	0,7	20,5
2015	171	20,0	0,6	0,6	21,2
2016	172	19,6	0,5	0,7	20,8
2017	172	21,4	0,6	0,7	22,7

Kaynak: TÜİK verilerinden hesaplanmıştır. * BESD-BİR, 2018 yılı için bir önceki yılın miktarı alınmıştır. 2010 yılından itibaren köy yumurtası dahil edilmemiştir.

Tablo 32. Türkiye Mısır ve Soya Verileri (bin ton)

Yıl	Mısır Üretimi	Mısır İthalatı	%	Soya Üretimi	Soya İthalatı	%
2005	4.200	213	5	29	1.155	98
2010	4.310	449	9	87	1.756	95
2011	4.200	379	8	102	1.298	93
2012	4.600	800	15	122	1.195	91
2013	5.900	1.547	21	180	1.074	86
2014	5.950	1.422	19	150	2.008	93
2015	6.400	1.485	19	161	2.255	93
2016	6.400	531	8	165	2.175	93
2017	5.900	2.052	26	140	2.341	94

Kaynak: TÜİK, 2018a, *Mısır ithalatı GTİP 100590000019, Soya ithalatı GTİP 120190000000, (%): İthalat/(Üretim+ ithalat)

Kaynaklar

- BESD-BİR, 2017. Beyaz Et Sanayiciler ve Damızlıkçıları Birliği (BESD-BİR), www.besd-bir.org
- FAO, 2017. “Food Outlook, Biannual Report On Global Food Markets” November 2017.
- FAO, 2018. Food And Agriculture Organization Of The United Nations (FAO), www.fao.org
- FAO, 2018a.” FAO Meat Market Review 2017” April 2018.
- FAO, 2018b. “Food Outlook, Biannual Report On Global Food Markets” July 2018.
- ITC 2018, www.trademap.org.
- TÜİK, 2018, Türkiye İstatistik Kurumu, <http://www.tuik.gov.tr>
- USDA, 2015, Livestock, Dairy and Poultry Outlook, October 2015
- USDA, 2017a. Livestock and Poultry: World Markets and Trade Report, April 2017
- USDA, 2017b. China –Peoples Republic of Poultry and Products Annual, Avian Influenza Continues to Affect Trade, Tarih: 04/10/2017, Ürün Rapor No: CH17040
- USDA, 2017c. Livestock and Poultry: World Markets and Trade Report, October 2017
- USDA, 2017d, Poultry and Products Annual Turkey, Ağustos 2017, Ürün rapor Numarası: TR7037
- USDA, 2018a. Livestock and Poultry: World Markets and Trade, April 2018.
- USDA, 2018b. China –Peoples Republic of Poultry and Products Semi-annual, Chinese Consumer Confidence İn Poultry Returns, tarih:23/3/2013, Ürün Rapor No:CH18011
- USDA, 2018c. USDA Froeign Agriculture Service, PS&D

Durum ve Tahmin
KÜMES HAYVANCILIĞI
2018

EKİM 2018

TEPGE YAYIN NO: 307

ISBN: 978-605-2207-22-2

TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ
TEPGE

<http://www.tepge.gov.tr>

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Kampüsü
Üniversiteler Mah. Eskişehir Yolu 9. Km Lodumlu Çankaya/ ANKARA

Telefon: 0. 312. 287 58 33

Faks: 0. 312. 287 54 58

